ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ — ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗΙ 17 ΜΑΡΤΙΟΥ 1890 — ΕΤΟΣ Ζ' — ΑΡΙΘ. 11.

ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 59.
Ἕκαστον φύλλον τιμᾶται λεπτῶν 20.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Μ. ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ

ΕΒΔΟΜΑΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ
ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ
Ἐν Ἑλλάδι. . . . . Δρ. 10
Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. . Φρ. χρ. 12

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ
ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἔμπρὸς ἢ ὀπίσω; ὑπὸ Ι. Α. Σούτσου.
Ἰωάννης Α. Σοῦτσος.
Μὲ λίγα λόγια, διάλογος. ὑπὸ Ἰμδ.
Ὁ Δασκαλογιάννης καὶ ἡ κόρη του Μαρία, ἱστορικὴ σελίς, ὑπὸ Ἰωσὴφ Χατζιδάκη. (Τέλος).
Σεμνοστήρευμα. Ἀπὸ τὰ «Ἐρωτικά», ποίησις Γ. Μαρτινέλη.
Μάρθα ἡ Δημογερόντισσα, ἢ ἡ ὑποταγὴ τοῦ Νόβγοροδ, ἱστορικὸν διήγημα Καραμζίνου. Ἐκ τοῦ Ρωσικοῦ, ὑπὸ Α. Γ. Κωνσταντινίδου. (Συνέχεια).
Ἐν Ἁρμονίᾳ, μυθιστορία Georges Duruy, ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ. (Μέρος Γ').
Ἀηστὴς καὶ ἀμαξᾶς. Ρωσικὴ φιλολογία. Μῦθος Κριλώφ, ὑπὸ Π. Α. Ἀξιώτου.
Εἰδήσεις τῆς Ἑβδομάδος. Ἐγχώρια.—Ἐξωτερικά.—Ἀρχαιολογία.—Φιλολογία.—Καλλιτεχνία.
Ἰδιαίτερα Γράμματα.
Νέα Βιβλία.

ΕΜΠΡΟΣ Ἢ ΟΠΙΣΩ;

Ἡ ὀπισθοχώρησις ἀδύνατος, ἡ πρόοδος μοιραία καὶ ἀναπόδραστος. Ἀλλὰ τίνα τὰ ἐκ τῆς παραθέσεως τῶν δύο ἐποχῶν πορίσματα πρὸς ἀναγνώρισιν καὶ διαρρύθμισιν τῶν μὴ καλῶς κειμένων;

*

Ἄλλοτε ἀπεδίδομεν τὸν προσήκοντα σεβασμὸν εἰς τοὺς ἄνδρας τοὺς προσενεγκόντας ἐξόχους ὑπηρεσίας τῇ πατρίδι. Σήμερον ἐκεῖνοι μὲν ἐξέλιπον, ἔξοχοι δὲ καὶ περιβλεπτοι εἶνε οἱ πλούσιοι.

*

Ἄλλοτε οἱ λόγιοι, οἱ διδάσκαλοι, ἦσαν ὀνομαστοὶ καὶ εὐδιάκριτοι. Σήμερον πλεονάζουσιν οἱ εὐπαίδευτοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἡμιμαθεῖς.

*

Ἄλλοτε τὰ τέκνα ἐσέβοντο τοὺς γονεῖς. Σήμερον γενόμενα εὐμαθέστερα αὐτῶν, καταφρονοῦσι τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν γεννητόρων καὶ αἱ κομψευόμεναι θυγατέρες προτρέχουσι καθ' ὁδὸν τῶν ἀπόρων μητέρων αὐτῶν, ὅπως ἐπιδείξωσιν ὅτι ἡ ὀπίσω των ἐρχομένη ὑπηρετικὴν ἐκτελεῖ λειτουργίαν.

*

Ἄλλοτε δι' ὀλίγων συνετηρεῖτο σεμνὴ καὶ λιτοδίαιτος οἰκογένεια, ἀλλὰ σήμερον, ὅτε κατέστη δυσχερέστερος ὁ βίος ἕνεκα πολυτελεστέρων ἕξεων καὶ ἰδίως ἕνεκα τῆς ἀνατιμήσεως τῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰσκομιζομένων ἀναλωμάτων, ἡ κατάχρησις καὶ ἡ διαφθορὰ εἰσέδυσαν εἰς ἅπαντα τὰ στρώματα τῆς κοινωνίας· ἡ κλοπή, ἡ ὑπεξαίρεσις, καὶ ἡ καταδολίευσις τοῦ δημοσίου, δίκην μικροβίων λυμαίνονται τὸ σῶμα τῆς Πολιτείας.

*

Ἄλλοτε τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἐνεφορεῖτο ὑπὸ ζωηρῶν ἐλπίδων καὶ προσδοκιῶν περὶ τοῦ μέλλοντος. Σήμερον τὰς ἐλπίδας καὶ προσδοκίας διεδέχθη ἡ ἀπογοήτευσις. Τὰς ἱερὰς ἀναμνήσεις τοῦ 1821, τὰ ἱερὰ ὀνόματα «Ἁγία Σοφία», «Κωνσταντῖνος» προφέρουσι τὰ χείλη ἡμῶν, ἀλλ' ἡ θλιβερὰ πραγματικότης μαραίνει καὶ ἐμάρανε τὰς ψυχάς, καθόσον μάλιστα τὴν προπατορικὴν κληρονομίαν ἡμῶν τὴν περιπεσοῦσαν εἰς χεῖρας βαρβάρων κατακτητῶν ἐποφθαλμίζουσι σήμερον Κρήτη κραταιὰ καὶ φιλοκτήμονα, καθ' ὧν δυσχερεστάτη ἡ ἀντίστασις.

*

Ἄλλοτε τὸ ψυχικὸν καὶ σωματικὸν κάλλος εἵλκυον τὴν καρδίαν τῶν νέων, ἀλλὰ σήμερον οἱ νέοι ἀποβλέπουσι κυρίως εἰς τὸ βαλάντιον τοῦ πατρός, τοῦ θείου, ἢ τῆς μητρός· ὥστε ἡ μέλλουσα συμβία εἶνε τὸ παρεπόμενον τῶν ἐν τῷ βαλαντίῳ, τὸ κύριον δὲ σκοπούμενον εἶνε ἡ προίξ.

*

Ἄλλοτε ἐπὶ τριάκοντα ἔτη, αἱ δημόσιαι δαπάναι ἐκανονίζοντο κατὰ λόγον τῶν πιθανῶν δημοσίων ἐσόδων, καὶ ἡ οἰκονομικὴ διοίκησις τοῦ Κράτους παρίστα τὴν εἰκόνα εὐκόσμου οἰκίας, διοικουμένης ὑπὸ συνετοῦ καὶ σώφρονος οἰκογενειάρχου. Ἀλλ' ἔκτοτε νέα τις πηγὴ ποριστικὴ χρημάτων ἐπεφάνη παρ' ἡμῖν, ἡ πίστις, ἣν ἀπερισκέπτως ἐξηντλήσαμεν ἐντὸς εἰκοσαετίας μέχρι πυθμένος, καὶ μόλις ἀνανήψαντες ἤδη ἐκ μακροῦ ληθάργου, ἀναγνωρίζομεν ἀπέλπιδες τὴν δεινὴν ἡμῶν ἀμηχανίαν.

† Ι. Α. ΣΟΥΤΣΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΣΟΥΤΣΟΣ

Μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου χρυσᾶ νέφη ἐπὶ μικρὸν παραμένοντα ἀνταναχλῶσι τὰς τελευταίας ἀκτῖνάς του. Ἀλλ' αἱ ἀνθρώπιναι ὑπεροχαὶ ἔχουσι τὴν δύσιν εὐτυχεστέραν· τὰ χρυσᾶ νέφη δὲν διαλύονται αὐθωρεὶ· διατηροῦνται καὶ ἐπ' αἰῶνας στέφουσι τὴν μνήμην αὐτῶν.

Πρὸς τὴν *Ἑβδομάδα* ἠξίωσεν ὁ Ἰωάννης Σοῦτσος νὰ ἐμπιστευθῇ μίαν τῶν πολλῶν ἀκτίνων, ἃς ἐξέπεμψεν ἡ πολιά του κεφαλή. Τὴν ἐφυλάσσομεν ζηλοτύπως ὡς πολύτιμον κειμήλιον καὶ ἐξ αὐτῆς ἐδανειζόμεθα πολλάκις τὸ φῶς, ἵνα βαδίσωμεν ἀσφαλῶς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ καθήκοντος. Ἤδη, ὅτε πάντες θρηνοῦμεν ἐπὶ τῷ θανάτῳ του, ἃς γείνῃ αὕτη κοινὸν παρήγορον κτῆμα καὶ ἃς προστεθῇ εἰς τὸ ἀκτινωτόν, ὅπερ θὰ περιβάλλῃ ἐσαεὶ τὴν εὐγενικήν του μορφήν.

Ἔμπρὸς ἢ ὀπίσω; Οὕτω ἐκράζομεν πρὸ τριετίας ἱλιγγιῶντες πρὸ τοῦ βαράθρου, ὅπερ ἔσκαπτε διὰ τὰ πάτρια ἡμῶν ἡ ὀλεθρία παντὸς ὀθνείου κακοῦ πολιτογράφησις, καὶ ἐξωρκίζομεν τοὺς σοφοὺς καὶ πεπειραμένους τοῦ ἔθνους νὰ κατέλθωσι πρὸ τοῦ πλήθους καὶ κράξωσιν αὐτῷ ἐν ὀνόματι τῆς συνειδήσεώς των τὴν μίαν ἐκ τῶν δύο τούτων λέξεων. Καὶ ὁ Ἰωάννης Σοῦτσος ἔσπευσε νὰ χαράξῃ τὰ πορίσματα τῆς μακρᾶς καὶ πεφωτισμένης πείρας του, ἐγχειρίζων δ' αὐτὰ ἡμῖν προσέθετο: «Μελετήσατε αὐτὰ καὶ ἐργάσθητε οἱ νεώτεροι πρὸς θεραπείαν κακοῦ, ὅπερ οἱ πρεσβύτεροι δὲν ἠδυνήθημεν νὰ προλάβωμεν.»

Καὶ αἱ πρὸς ἰδίαν χρῆσιν δοθεῖσαι ἡμῖν, μεσταὶ μελαγχολικῶν σκέψεων, ἀλλὰ καὶ τόσων διδαγμάτων, ὑποθῆκαι, ἃς ἀντηχήσωσιν ἤδη ἄνωθεν τοῦ νεοσκαφοῦς τάφου του. Τὶς οἶδεν ἂν ἡ ἐπισημότης τῆς στιγμῆς δὲν δώσῃ αὐταῖς θείαν ἰσχὺν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος!

* * *

Μακρὰ καὶ ὡραία εἶνε ἡ ἱστορία τοῦ Ἰωάννου Σούτσου, ὅπως μακρὸς καὶ ὡραῖος ὑπῆρξεν ὁ βίος αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἂν παρακολουθήσωμεν βῆμα πρὸς βῆμα τὸν υἱὸν τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου τῆς Βλαχίας φεύγοντα τὴν μῆνιν τῶν Τούρκων μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ὑψηλάντου, σπουδάζοντα καὶ ἀριστεύοντα ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, ἐρχόμενον δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα γείνῃ σύμβουλος καὶ διδάσκαλος αὐτῆς, ἐὰν μίαν πρὸς μίαν ἐξετάσωμεν τὰς ἡμέρας τοῦ ἐπὶ πεντήκοντα καὶ τέσσαρα ἀλληλοδιάδοχα ἔτη διαχύσαντος τὰ φῶτα τῆς πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἐπιστήμης παρ' ἡμῖν, ἐὰν σελίδα πρὸς σελίδα φυλλομετρήσωμεν τὰ ἔργα, δι' ὧν προικίζων αὐτὴν ἐδίδαξε πάσας τὰς μετὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα γενεάς, πανταχοῦ μετὰ σεβασμοῦ θ' ἀποκαλυπτώμεθα πρὸ ἀτελευτήτου σειρᾶς παραδειγμάτων χρηστότητος, πολιτικῆς, ἐπιστημονικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀρετῆς, παροιμιώδους εὐγενείας καὶ χάριτος. Ἡ ἁπλῆ θέα τῆς σεβασμίας μορφῆς του ἀνεμίμνησκε τὸ παρελθόν, ὅπερ διὰ τῆς φαντασίας ἐξιδανικεύουσιν οἱ νεώτεροι, εὐγενέστερον δὲ ἀντιπρόσωπον συνδέοντα ἡμᾶς μετ' ἐκείνων δὲν ἠδύναντο νὰ καταλίπωσιν οἱ παλαιότεροι.

Ἡ πρὸ τριετίας πανδήμως ἑορτασθεῖσα πεντηκονταετηρὶς τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διδασκαλίας του, ἔφερε τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του, δάκρυα συγκινήσεως εὐτυχοῦς διδασκάλου, ἐν τῇ εὐγνωμοσύνῃ διορῶντος τὴν καρποφορίαν τῶν διδαγμάτων του, ἀλλὰ καὶ δάκρυα ἀνθρώπου προβλέποντος ταχεῖαν ἀπέλευσιν ἀπὸ τῆς ἀμπέλου, ἣν ἐφύτευσε. Δὲν ἀφῆκεν ἐν τούτοις οὐδὲ τότε τὴν γραφίδα ὁ συγγραφεύς, δὲν ἐγκατέλιπε τοὺς ὁμιλητὰς ὁ διδάσκαλος, οὐδ' ἐσφρά-

γισε τὸ στόμα ὁ ἐν παντὶ ἀγαθῷ πρόθυμος σύμβουλος. Καὶ ἀφοῦ συνεπλήρωσε τὸ τελευταῖόν του δημοσιονομικὸν σύγγραμμα, ὅπερ εἶνε ὁ ἄριστος καρπὸς τῆς ὑπ' αὐτοῦ καλλιεργηθείσης ἐπιστήμης, ἀφοῦ ἐδίδαξε καὶ ἐχειραγώγησεν ἀκόμη, ὅσον τῷ ἐπέτρεψεν ὁ Θεός, ἔπεσε προχθὲς ὡς πολεμιστὴς ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης, μὲ τὸ μειδίαμα ἐπαγθοῦν ἐπὶ τῆς μορφῆς ὡς οὐράνιον τόξον προαγγέλλον, τὶς οἶδε, τὴν εὐδίαν ἴσως, ἣν ἡ πατριωτική του καρδία ὠνειροπόλησε διὰ τὴν Ἑλλάδα.

ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

(Διάλογος)

ΜΑΡΙΑ ΚΑΙ ΕΛΕΝΗ

ΜΑΡΙΑ. Ξέρεις γιατὶ ἦλθα, θὰ σοῦ τὸ εἴπω μὲ λίγα λόγια· τὰ πολλὰ λόγια δὲν μ' ἀρέσουν· χαίρω πολὺ ποῦ σ' εὑρίσκω μονάχη· ὅ,τι ἔγεινε ἔγεινε· τώρα συμβούλευσέ με τί νὰ κάμω· ὁ Κωστῆς ὕστερα ἀπὸ τοὺς ὅρκους καὶ τῆς ἀγάπαις του, ὕστερα ἀπὸ τὰ ὅσα ἔλεγε, πῶς θὰ τρελλαθῇ, ἂν δὲ μὲ πάρῃ, ἀρραβωνιάστικε μὲ ἄλλην· αὐτὸ τὸ ξέρεις· τώρα πές μου καὶ σὺ τί νὰ κάμω...

ΕΛΕΝΗ. Νά...

ΜΑΡΙΑ... νὰ τὸν ξεχάσω κι' ἐγώ· αὐτὸ βέβαια θὰ μοῦ εἰπῇς· εὔκολο πρᾶγμα νὰ τὸ συμβουλεύῃ κανείς· ὅποιος εἶνε ἀπ' ἔξω ἀπ' τὸ χορό... καλὲ αὐτὸ δὲν εἶνε πρᾶγμα νὰ γείνῃ· μὴ μοῦ τὸ λές, διότι μόνο μὲ αὐτὴν τὴν ἰδέα μπορῶ νὰ τρελλαθῶ· τὸ ἴδιο μοῦ λέγουν καὶ στὸ σπίτι· αὐτὴ εἶνε ἡ γνώμη τους βέβαια· ἀλλὰ ἐγὼ ξέρω· αὐτὰ τὰ πράγματα, μιὰ τέτοια ἀπόφασι, δὲν μπορεῖ νὰ βγῇ ὅπως τύχῃ· γίνεται συμβούλιο, μαζεύονται ὅλοι οἱ συγγενεῖς, λέγει ὁ ἕνας τὴ γνώμη του, λέγει ὁ ἄλλος τὴ δική του καὶ ἀποφασίζεται ἔπειτα τὸ καλήτερο· αὐτὸ εἶνε τὸ πραπόνό μου καὶ γι' αὐτὸ ἦρθα νὰ ζητήσω τὴ συμβουλή σου· ξέρεις ἂν ἔχω καλήτερη φιληνάδα ἀπὸ σέ· ξέρεις ἂν σὲ χωρίζω ἀπὸ ἀδελφή· πόσαις φοραὶς δὲν τὸ εἶπα καὶ τοῦ Κωστῆ: ἐγὼ ἀπὸ τὴν Ἑλένη καλήτερη φιληνάδα δὲν ἔχω καὶ δὲν ὑπάρχει κοπέλλα μέσα σὲ ὅλη τὴν Ἀθήνα μὲ τόσαις χάραις· ὄχι πῶς εἶσαι μπροστὰ καὶ σοῦ τὸ λέγω γιὰ νὰ σὲ κολακεύσω, ἀλλὰ αὐτὴ εἶνε ἡ καθαρὰ ἀλήθεια· ξέρεις πῶς ἐγὼ τῆς κολακείαις δὲς τῆς· ἀγαπῶ· ἔχω τὴν καρδιὰ στὸ στόμα· ἔπειτα τὰ πολλὰ λόγια δὲ μ' ἀρέσουν· αὐτὰ συλλογίζομαι γιὰ σένα, αὐτὰ σοῦ λέγω· καὶ ὁ Κωστῆς. ὁ καϋμένος κι' ἐκεῖνος μὲ πόση εὐχαρίστησι ἄκουε τὸ καλό σου· ὅτι ἔλεγα, ἐκεῖνο ἦταν· ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅλο τὸν κόσμο τὸ ἴδιο· ποτὲ δὲν θυμοῦμαι ν' ἄνοιξε τὸ στόμα νὰ πῇ κακὸ ἀνθρώπου· ὥραις ὁλόκληραις τὰ λέγαμε καὶ πάντα ἦταν μὲ τὴ γνώμη μου· τώρα ἐξήγησέ μου καὶ σύ, πῶς ν' ἀλλάξῃ ἔτσι καὶ χωρὶς αἰτία νὰ μ' ἀφήκῃ μέσ' 'στὰ κρύα τοῦ λουτροῦ; βλέπεις ἐσὺ κανένα λόγο; λέγεις νὰ εἶνε καμμία ραδιουργία στὴ μέση ἀπὸ ἐκείναις...

ΕΛΕΝΗ. Νά...

ΜΑΡΙΑ... νὰ συλλογιστοῦμε θὰ πῇς· τὸ ξέρω· μὰ μήπως ἂν εἶνε καμμία τέτοια δουλειά, μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν ἀνακαλύψῃ μὲ τὴ συλλογή; αὐτοί, ἀδερφή μου, ποῦ τὰ φτιάνουν, αὐτοὶ δὲν κάθουνται νὰ τὰ λένε σὲ κανένα· πῶς ν' ἀνακαλύψῃς, δὲν μοῦ λέγεις; ἐγὼ ἐπῆγα εἰς ὅλη τὴ γειτονιά, ἔκαμα τάχα ἐπισκέψεις, καὶ ἐζήτησα νὰ τοὺς πάρω λόγια, μὰ τίποτε· οὔτε λέξι δὲν ἔβγαλαν γιὰ αὐτὸ τὸ ζήτημα, οὔτε λέξι δὲν μπόρεσα νὰ βγάλω ἀπὸ τὸ στόμα τους· καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ τίποτε γιὰ μένα; σὲ τὶ ἠμποροῦσαν νὰ μὲ κατηγορήσουν; ποιὸ εἶνε τὸ ἐλάττωμά μου; ἐσὺ ποῦ μὲ ξέρεις ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ σχολείου, πέ μου, μαρτύρησε, σὲ ὁρκίζω στὰ παιδιά σου, ἂν μπορεῖ κανεὶς νὰ με κατηγορήσῃ σὲ τίποτε· ἀλλὰ μήπως δὲ μ' ἐγνώρισε καὶ ὁ ἴδιος τόσον καιρὸ τώρα; μήπως τὸν ἄφηκα νὰ ἐγγίσῃ τὸ χέρι μου; μήπως ἤμουν ζηλιάρα ὅπου ἔκανα καὶ ὀκτὼ ἡμέραις νὰ τὸν ἰδῶ; μήπως εἶμαι ἀκατάστατη ποῦ εἶχε νὰ κάμῃ καὶ αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του μὲ τὴν νρικοκυριά μου; μήπως εἶμαι σπάταλη, ποῦ μὲ αὐτὸ τὸ φόρεμα, νά, αὐτὸ ποῦ βλέπεις, ἐπέρασα καὶ τὸν περυσινὸ χειμῶνα καὶ τὸν φετεινό; μήπως εἶμαι παράξενη, ἰδιότροπη; μήπως τρέχω ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ εἰς τοὺς περιπάτους, καὶ ἀπὸ τὸ βράδυ ὡς τὸ πρωὶ εἰς τοὺς χοροὺς καὶ τὰς διασκεδάσεις, ὅπως κάνουν τώρα ἡ περισσότεραις; δόξα σοι ὁ Θεός, ἔξω ἀπὸ μιὰ Κυριακή, καὶ αὐτὴ ὄχι πάντοτε, ὅπου θὰ τύχῃ νὰ βγοῦμε ὀλίγο, ὅλαις τῆς ἄλλαις μέραις δὲν κουνῶ ἀπὸ τὸ σπίτι· ἔχω δίκαιο ἢ δὲν ἔχω; καὶ ἦταν νὰ μοῦ γείνῃ αὐτὸ χωρὶς αἰτία, χωρὶς τὴν παραμικρὴ αἰτία; ἐγώ, ξέρεις, πολλὴ πολλὴ σημασία δὲν δίνω εἰς τὴν ἐμορφιά, καὶ ὅμως ὅλαις ἡ φιληνάδαις μὲ βρίσκετε ἐμορφη· τὴν προῖκά μου πουθενὰ δὲν τὴν ἐκουδούνισα, καὶ ὅμως εἶνε διπλὴ ἀπ' ἐκείνη ποῦ θὰ πάρῃ· ποιὰ εἶνε λοιπὸν ἡ αἰτία ποῦ ἐπροτίμησε μία πειὸ ἄσχημη καὶ ὀλιγώτερον πλουσίαν ἀπὸ ἐμέ; αὐτό, φίλη μου, εἶνε ἀληθινὸ μυστήριο· χωρὶς λόγο! ὅσο τὸ καλοσυλλογοῦμαι... πές μου τί νὰ κάμω, τί...

ΕΛΕΝΗ. Νά...

ΜΑΡΙΑ... νὰ τὸν περιφρονήσω θὰ εἰπῇς... βέβαια ἐκεῖ θὰ καταντήσωμε· γιὰ τὸν κόσμο, αὐτὸ θὰ γείνῃ· θὰ τὸ πῶ τὸ φαρμάκι καὶ μήτε ἕνα λόγο δὲ θὰ πῶ· ἀπὸ μέσα μοῦ ὅμως πονῶ, καίομαι· δὲν εἶνε μικρὸ πρᾶγμα νὰ ἰδῇ κανεὶς ὁλόκληρη ζωὴ εὐτυχισμένη ἐμπρός του καὶ ἔπειτα μία στιγμὴ νὰ εὑρεθῇ μακριά, πολὺ μακριὰ ἀπὸ αὐτή· καὶ ἡ αἰτία; ὁ Θεὸς μόνος ἠμπορεῖ νὰ την ξέρῃ· γιατὶ καὶ αὐτὸς ὁ Κωστῆς, στοιχηματίζω ὅτι δὲν ἔχει αἰτία νὰ εἰπῇ· βλέπεις ἕνα μῆνα σωστὸ ἔκαμε νὰ πατήσῃ· καὶ ἂν ἤρχετο, τί θὰ ἔλεγες; ξέρει πολὺ καλὰ ὅτι ἐμένα τὰ πολλὰ λόγια δὲν μ' ἀρέσουνε καὶ δὲν θὰ ἐζητοῦσε μὲ φλυαρίαις νὰ σκεπάσῃ τὴν διαγωγή του αὐτή· ἔπρεπε νὰ τὸν ἔβλεπες, Ἑλένη μου, μὲ τὶ προσήλωση ἔστεκε καὶ μὲ ἔβλεπε, μὲ τὶ προσοχὴ ἄκουε τὰ σχέδια, τὰ ὁποῖα ἔκανα γιὰ τὸ μέλλον μας, γιὰ τὸ σπίτι μας, γιὰ τὰ ἔπιπλα, γιὰ τῆς ὑπηρέτριαις, γιὰ τὰ παιδιά μας, ἂν θὰ μᾶς ἐχάριζε ὁ Θεός, γιὰ τὴν παραμάνα, ἂν ἐχρειάζετο, γιὰ τὰ παιγνίδια τους, γιὰ τὴν ὑγεία καὶ τὴν προφύλαξί τους, γιὰ τὸ σκολειό τους, γιὰ τὸ ἐπάγγελμα ποῦ θὰ ἐδιάλεγα ἐγὼ ἡ ἰδία, ἂν ἦταν ἀγόρια, γιὰ τοὺς γαμπροὺς, ποῦ θὰ τοὺς εὕρισκα, ἂν ἦταν κορίτσια· ἔπρεπε νὰ ἔβλεπες πῶς ἦταν κρεμασμένος ἀπὸ τὸ στόμα μου καὶ δὲν ἔχανε ἕνα λόγο ἀπὸ ὅλα τὰ σχέδιά μου, τὰ ὁποῖα βέβαια ἦταν καὶ ἰδικά του, ἀφοῦ μήτε μιὰ φορὰ δὲν ἔδειξε καμμίαν ἀντίστασιν εἰς τίποτε· ὕστερα λοιπὸν ἀπὸ ὅλην αὐτὴ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ὁμόνοια, ν' ἀκούσῃς τώρα πῶς παντρολογᾶτε μὲ ἄλλην.. μὰ δὲν ἔχω δίκαιο; γιατὶ δὲ μοῦ μιλᾶς, δὲ μοῦ δίνεις μιὰ γνώμη, μιὰ συμβουλή, πῶς...

ΕΛΕΝΗ. Νά...

ΜΑΡΙΑ... ἄφησέ με νὰ τελειώσω πρῶτα· δυὸ λόγια ἔχω ἀκόμη νὰ εἰπῶ· ἐγὼ δὲν βλέπω τὸν τρόπο, ποῦ ἠμπορεῖ πλέον νὰ διορθωθῇ τὸ κακό· ἄδικος ὁ κόπος, καὶ νὰ μιλῇ μόνο κανεὶς γι' αὐτὸ χάνει τὰ λόγια του· ἐδίδα ὅμως κάτι τι, ἐδίδα τὴ ζωή μου ὁλόκληρη νὰ μποροῦσα νὰ μάθω τὴν αἰτία· ποιὸς ξέρει τὶ ἔχει νὰ τραβήξῃ εἰς ἄλλα χέρια ὁ δύστυχος· ποιὸς ξέρει αὐτὴ ποῦ θὰ πάρῃ,... κακὸ γιὰ τὴν κοπέλα. ἀλήθεια, δὲν ἄκουσα, ἀλλὰ ἐγώ, εἶνε βέβαιο πῶς τὸν ἀγαποῦσα, καὶ μὲ ὅλο αὐτὸ ποῦ μοῦ κάνει οὔτε τὸ κακό του θέλω, οὔτε τὸν μισῶ· νὰ σοῦ πῶ, Ἑλένη μου, κάθε πρᾶγμα καὶ μάλιστα εἰς τὰ τέτοια, εἶνε τυχηρό· ὅ,τι εἶνε γραφτὸ τοῦ καθενὸς ἐκεῖνο θὰ τύχῃ· τὸ δικό μου ὅμως ἦταν ἄδικο καὶ μήτε ὁ Θεὸς τὸ θέλει, μήτε διάβολος· ἀκοῦς· ἐκεῖ ἔτσι ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε ν' ἀλλάζουν γνώμη εἰς πρᾶγμα, ὅπου μήτε μὲ τὴ βία τὸν ἔβαλαν νὰ τὸ ἀποφασίσῃ, μήτε τὸν παρακάλεσαν 'ς τὰ ὕστερα; αὐτὸς μὲ εἶδε, αὐτὸς μὲ ζήτησε· νὰ σοῦ πῶ, θὰ τὸν ἐδικαίωνα ἂν ἐν τῷ μεταξὺ ποῦ μ' ἐγνώρισε, ἔβλεπε κανένα ἄπρεπο εἴτε μέσα εἰς τὸ σπίτι μας εἴτε εἰς ἐμένα· ἀλλά, δόξα σοι ὁ Θεός, μήτε εἶδε μήτε ὑπῆρχε τίποτε νὰ ἰδῇ· ἔτσι ποῦ μιλοῦμε τώρα ἐμεῖς σὰν ἀδελφάδαις, ἔτσι ἐμιλούσαμε καὶ μὲ τὸν Κωστῆ· ἔλεγε ἐκεῖνος, ἔλεγα ἐγώ, ἐπερνοῦσε ἡ ὥρα, Καληνύκτα, καὶ τὴν ἄλλη πάλι τὰ ἴδια· ὅπως κάνουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ· μακάρι ὅλαις νὰ ἐφέρνοντο ὅπως ἐγώ, καὶ ὅλοι ὅπως ὁ Κωστῆς, γιὰ νὰ εἰπῶ καὶ τοῦ φτωχοῦ τὸ δίκηο· ἔχω ἡσυχη τὴν συνείδησι ὅτι δὲν ἔφταιξα σὲ τίποτε, Ἑλένη μου, καὶ μὲ ξεύρεις ἐσὺ καλά, γιὰ νὰ μὴν εἶνε ἀνάγκη νὰ σοῦ τὰ λέγω· αὐτὰ λοιπὸν μὲ συμβουλεύεις καὶ σύ; καλὰ τὸ ἔλεγα πῶς δὲν θὰ μοῦ πῇς τίποτε ἀντίθετο ὅπου, ὅτι καὶ ἂν ἦταν, θὰ ἀναγκαζόμουν νὰ τὸ παραδεχθῶ, γιατὶ ἐγὼ σέβομαι πολὺ τὴ γνώμη σου· ἀλλὰ χαίρω πολὺ ποῦ εὑρεθήκαμε σύμφωνοι· ἐγὼ πάντα τὸ ἔλεγα ὅτι μοιάζουν οἱ χαρακτῆρές μας· γι' αὐτὸ ἐπετάχτηκα μιὰ στιγμὴ νὰ πάρω τὴ συμβουλή σου καὶ νὰ σοῦ τὰ εἰπῶ μὲ λίγα λόγια· καὶ τώρα, καληνύκτα, Ἑλένη μου... (*ἐξέρχεται σπεύδουσα*).

ΕΛΕΝΗ. Καληνύκτα (*Καθ' ἑαυτὴν καὶ κινοῦσα τὴν κεφαλήν*). Μὲ λίγα λόγια!!... Καϋμένε Κωστῆ, ὁ Θεὸς σ' ἀγαποῦσε.

Ἴμδ.

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΚΑΙ

Η ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΜΑΡΙΑ

(Συνέχεια.)

Ἡ Μαρία, ἣν ἀφήσαμεν ἐν τῷ σεραγίῳ νεκρὰν μᾶλλον ἢ ζῶσαν, κατέκειτο ἐπὶ πολὺ ἀναίσθητος χωρὶς οὐδεὶς νὰ προσέξῃ εἰς αὐτήν· διότι καὶ αὐταὶ αἱ γυναῖκες εἶχον σπεύσῃ εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ οἰκτροῦ θεάματος. Μεταξὺ ὅμως τῶν γυναικῶν τοῦ χαρεμίου εὑρίσκετο καί τις γραῖα χριστιανὴ αἰχμάλωτος, ἀπὸ ἐτῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Πασσᾶ διατελοῦσα. Ἡ χριστιανὴ αὕτη, ἐνῷ ὅλοι εἶχον ἐξέλθη τοῦ Σεραγίου, ἔτρεξεν εἰς βοήθειαν τῆς ἐγκαταλελειμμένης κόρης. Ἔλαβεν αὐτὴν εἰς τὰς ἀγκάλας της καὶ προσεπάθει διὰ παντοίων μέσων καὶ διὰ τῆς θερμῆς στοργῆς της νὰ τὴν ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωήν. Τέλος τὸ κατώρθωσεν. Ἐπανέθοῦσα ὅμως ἡ δυστυχὴς κόρη εἰς τὴν ζωὴν δὲν ἀνέλαβεν εὐθὺς καὶ πλήρη τὴν ἐνέργειαν τῆς διανοίας καὶ συνειδήσεως. Ἀνοίξασα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἰδοῦσα τὴν γραῖαν προστάτιδα αὐτῆς ἐνόμισεν, ὅτι βλέπει, ὡς ἐν ὀνείρῳ, τὴν ἀπολεσθεῖσαν μητέρα της. Περιφέρουσα τὸ βλέμμα εἰς τὸν θάλαμον, ἐν ᾧ εὑρίσκετο, ἐνόμιζεν, ὅτι μετηνέχθη εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον, τῇ ἐφαίνετο, ὅτι ἤκουε τὴν φωνὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν. Ἡ κεφαλὴ της περιεδινεῖτο, οἱ κρόταφοι ἔσφυζον ζωηρῶς, τὸ στῆθός της συνέθλιβε ψυχρὸς σιδηροῦς κρίκος. Ἀναλαμβάνουσα βαθμηδὸν ἠδυνήθη νὰ ἀναμετρήσῃ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς της, τὴν παντελῆ ἐρήμωσιν, εἰς ἣν περιέστη. Ἐν ὅσῳ εἶχε πλησίον τὸν πατέρα της, παρηγορεῖτο διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς μητρός, ἤλπιζε νὰ ἐπανίδῃ τοὺς ἐπιζήσαντας ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφάς. Ἀλλ' ἤδη! τὸ περὶ αὐτὴν σχηματισθὲν κενὸν ἦτο ἄπειρον, τὸ καταλαβὸν αὐτὴν σκότος τοῦ πένθους καὶ τῆς ὀδύνης, οὐδεμία ἀκτὶς ἐλπίδος διέσχιζεν· ἡ ἀπελπισία ἦτο πλήρης καὶ ἡ ζωή της εἰς οὐδὲν τῇ ἐχρησίμευεν. Ὦ! πόσον ἐπεθύμησε τότε ἡ Μαρία νὰ εὑρίσκετο παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ πατρός της κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μαρτυρίου! Ὦ πόσον, πόσον ἐζήλευε τὴν εὐτυχίαν τῆς ἀδελφῆς της, ἥτις ἐφονεύθη κατὰ τὴν ὥραν τῆς αἰχμαλωσίας! Ἐπεκαλεῖτο τὸν θάνατον, ἀλλ' ὁ θάνατος, ὁ τόσον ταχύς, ὅταν θερίζῃ εὐτυχεῖς ὑπάρξεις, ἔμεινεν ἄκαμπτος εἰς τὰς ἱκεσίας μιᾶς δυστυχοῦς. Ἐσκέφθη νὰ ριφθῇ ἐκ τοῦ παραθύρου καὶ δώσῃ οὕτω πέρας εἰς τὰ δεινά της!... Ἀλλ' ὁσάκις τῇ ἐπήρχετο ἡ ἰδέα αὕτη, ἤκουεν αὐστηρὰν εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς της τὴν φωνὴν τοῦ πατρός, τὴν τελευταίαν αὐτοῦ παραγγελίαν, «νὰ φυλάττῃς, κόρη μου, τὴν πίστιν σου». Ἡ δὲ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ δὲν ἀναγνωρίζει ὡς τέκνα της τοὺς αὐτόχειρας. Ἔμεινε λοιπὸν εἰς τὴν ζωήν, ζωὴν πολυστένακτον καὶ ἀγωνιώδη.

Αἱ ἄβραι δέσποιναι καὶ μάλιστα αἱ χαρίεσσαι δεσποινίδες, ὅσαι μὲ τιμῶσι παρακολουθοῦσαι μετὰ προσοχῆς τὴν διήγησίν μου, θὰ ἔχωσι βεβαίως τὴν περιεργίαν νὰ ἀκούσωσι καὶ περὶ τῶν σωματικῶν χαρισμάτων τῆς ἡρωίδος μας.

Ἡ πανέρημος ἐκείνη δεκαεπταέτις παρθένος μὲ τὸ ὑψηλὸν καὶ εὐλύγιστον, ὡς αἱ κυπάρισσοι τῆς πατρίδος της, ἀνάστημα, μὲ ξανθὴν τὴν πλουσίαν καὶ ἀτημέλητον κόμην της, μὲ τὰς πρότερον μὲν ραδινὰς νῦν δὲ ὠχρὰς παρειάς, μὲ τὸ κανονικὸν καὶ ἀφόγως ἔρρυθμον τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ προσώπου καὶ μὲ τὴν εὐμέλειαν τοῦ ὅλου αὐτῆς παραστήματος, πρὸ πάντων δὲ μὲ τὴν θέλγουσαν χάριν τῶν ὑπὸ δακρύων πάντοτε ὑγρῶν ὀφθαλμῶν της, διέχυνε περὶ ἑαυτὴν τόσην γοητείαν, ὥστε ἐμάγευε πάντας τοὺς θεωμένους αὐτήν, ἀφώπλισε καὶ ἐμάλαξε τὴν ἀτέγκτον καρδίαν τοῦ Πασσᾶ, καί, ὅπερ μάλιστα ἐνδιαφέρει ἡμᾶς, κατέθελξε νεαρόν τινα εὐπατρίδην Τοῦρκον, Σελὴμ Βέην ὀνομαζόμενον, ὅστις διετέλει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Πασσᾶ, ὡς ἀρχιλογιστής.

Οὗτος ἐρασθεὶς περιπαθῶς τῆς Μαρίας ἠδύνατο, ἂν ἤθελε, νὰ την λάβῃ διὰ τῆς βίας, ζητῶν μόνον τὴν ἄδειαν τοῦ Πασσᾶ, ἀλλ' ὁ Σελὴμ Βέης, ὡς εἴπομεν, εἶχε τρωθῆ καιρίως τὴν καρδίαν ὑπὸ ἔρωτος. Ὁ δὲ ἔρως καθιστᾷ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ τρωθέντας δειλοὺς καὶ χειροήθεις πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς λατρείας των. Ὁ παλαιὸς μῦθος ὁ παριστῶν τὸν Ἡρακλέα, τὸν ρωμαλαιότατον καὶ βιαιότατον τῶν ἡρώων, καθήμενον παρὰ τοὺς πόδας τῆς ἐρωμένης του Ὀμφάλης μὲ γυναικείαν περβολὴν καὶ νήθοντα ἔριον κατὰ διαταγήν της, ἐνέχει μεγάλην ψυχολογικὴν ἀλήθειαν.

Ἵνα φθάσῃ ὁ Σελὴμ μέχρι τῆς Μαρίας μετεχειρίσθη τὴν γραῖαν ἐκείνην χριστιανὴν αἰχμάλωτον, ἥτις ἦτο τὸ μόνον πρόσωπον, πρὸς ὃ ἡ Μαρία συνωμίλει, ὁ μόνος της σύντροφος μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀλησμονήτου πατρός της.

Ὁ Σελὴμ Βέης ὑπέσχετο εἰς τὴν Μαρίαν αἰώνιον ἔρωτα, τῇ ὡρκίζετο νὰ μὴ λάβῃ ποτὲ δευτέραν σύζυγον κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ νὰ την ἀφήσῃ ἐντελῶς ἐλευθέραν εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας της. Ἡ Μαρία ἐπὶ πολλοὺς μῆνας μετ' ἀγανακτήσεως ἀπέκρουε τὰς προτάσεις τοῦ Σελὴμ Βέη. Διατελοῦσα δὲ ὑπὸ τὸ κράτος ὑπερτάτης θλίψεως, οὐδὲν περὶ οὐδενὸς νὰ σκεφθῇ ἠδύνατο. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὁ τὰ πάντα ἰώμενος χρόνος ἐπέφερε καὶ εἰς τὴν ψυχὴν τῆς Μαρίας ποιάν τινα ἀνακούφισιν καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τὴν δύναμιν νὰ σκέπτηται ἠρεμώτερον, καὶ νὰ σταθμίζῃ ἀσφαλέστερον τὰς περιστάσεις, ὑφ' ἃς διετέλει. Ἀνελογίσθη τότε περὶ τοῦ μέλλοντός της. Τί θὰ ἀπεγίνετο μόνη ἔρημος τρυφερὰ παρθένος, κατάλειστος κρατουμένη ἐν Τουρκικῷ χαρεμίῳ; Νὰ δραπετεύσῃ; ἀλλὰ πῶς καὶ ποῦ νὰ ὑπάγῃ; Ἡ δραπέτευσις ἐξ Ἡρακλείου θὰ ἦτο τότε παράτολμος καὶ δι' ἄ.δρα ἀκόμη, γυνὴ δὲ καὶ μάλιστα ὡραία κόρη, θὰ ἦτο παράφρων, ἂν ἐπεχείρει τοιοῦτό τι. Μετὰ φρίκης ἀνελογίζετο ἡ Μαρία, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ μακρὸν ἡ μετέωρος ἐκείνη κατάστασις. Γρήγορα ἢ ἀργὰ θὰ παρεδίδετο εἰς τινα Τοῦρκον, βάρβαρον καὶ αἱμοδιψῆ ἴσως! Τί νὰ πράξῃ; ἀπὸ τίνα νὰ ζητήσῃ βοήθειαν ἢ συμβουλήν; Ὅπου καὶ ἂν ἔστρεφε τὸ βλέμμα, Τούρκους καὶ μόνον Τούρκους ἔβλεπε. Τὴν μητέρα της ἐνόμιζε νεκράν, περὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν της ἐγνώριζε μόνον, ὅτι ἐν ταῖς πρὸ τοῦ λιμένος εἰρκταῖς ἐκρατεῖτο δέσμιος ὁ θεῖός της, ὁ ἀδελφὸς τοῦ πατρός της, μετὰ 75 ἄλλων προκρίτων Σφακιανῶν, τῶν συντρόφων καὶ συναγωνιστῶν τοῦ πατρός της. Τέλος ἐκ τοῦ σάλου, ἐν ᾧ ἐκλυδωνίζετο ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία τῆς Μαρίας, ἀνέδυσεν ἰδέα τις, ἥτις ἐχρησίμευσεν εἰς τὴν ψυχήν της, ὅπως χρησιμεύει φάρος λιμένος φαινόμενος αἴφνης εἰς ναύτην κινδυνεύοντα ἐν σκοτεινῇ καὶ θυελλώδει νυκτί.

Ἂν ἠδύνατο, διελογίσθη, νὰ σώσῃ διὰ τοῦ Σελὴμ Βέη τοὺς 75 καθειργμένους Σφακιώτας! Ἂν κατώρθωνε νὰ ἀποδώσῃ 75 συζύγους εἰς τὰς συζύγους των, 75 πατέρας εἰς τὰ τέκνα των, ἂν κατώρθωνε νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὰ Σφακιὰ τοὺς ἀρίστους ἐν βουλῇ καὶ ἐν πολέμῳ ἄνδρας των; Ὦ! τότε βεβαίως αἱ εὐλογίαι, αἵτινες θὰ ἀνεπέμποντο εἰς τὸν Ὕψιστον ὑπὲρ αὐτῆς ἐκ τοσούτων οἰκογενειῶν καὶ ἐξ ὁλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας, θὰ ἦσαν βεβαίως ἀρκεταί, ὅπως ἐξιλεώσωσι τὸ ἁμάρτημά της· διότι θὰ ἐγίνετο ὑπὸ τοιούτους ὅρους σύζυγος Ὀθωμανοῦ. Ἡ δὲ χαρά, ἥτις θὰ διεχύνετο εἰς 75 οἰκογενείας, θὰ ἀντανακλᾶτο ἐν μέρει καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἰδίας. Ἡ σκέψις αὕτη ἐνήργησε τόσον κατευναστικῶς ἐπὶ τῶν τεταραγμένων νεύρων τῆς Μαρίας, ὥστε τότε πρῶτον ἀπὸ τοῦ μαρτυρίου τοῦ πατρός της ἐκοιμήθη ὕπνον ἥσυχον καὶ μὴ συνταραχθέντα ὑπὸ τρομακτικῶν ὀνείρων.

Τὴν ἐπαύριον ἠγέρθη μὲ σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ γείνῃ σύζυγος τοῦ Σελὴμ Βέη, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως νὰ λυτρώσῃ ἐκείνος τοὺς συναγωνιστὰς τοῦ πατρός της.

Προσεκάλεσε τότε τὴν γραῖαν Χριστιανὴν καὶ τῇ παρήγγειλε νὰ ἀναγγείλῃ τῷ Σελὴμ Βέη, ὅτι συγκατατίθεται νὰ τον ἀκολουθήσῃ ὡς σύζυγός του, ἀλλ' ὡς ἀρραβῶνα τοῦ γάμου των ζητεῖ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἐν ταῖς ἐπιθαλασσίαις εἰρκταῖς καθειργμένων Χριστιανῶν.

Ζητοῦσα ὅμως ἡ Μαρία τὴν λύτρωσιν τούτων, ὑπεῖκε μὲν εἰς εὐγενεῖς τῆς καρδίας της ὁρμάς, ἀλλ' ἐζήτει πρᾶγμα σχεδὸν ἀδύνατον. Οὐδὲ αὐτὸς ὁ Πασσᾶς ἴσως θὰ εἶχε τὴν ἐξουσίαν νὰ ἀπολύσῃ ἐκείνους, διότι φοβεροὶ θὰ ἐστασίαζον οἱ Γιανίτσαροι ἐναντίον τοιαύτης πρὸς ἀπίστους καὶ ἀποστάτας ἐπιειείας. Ὁ δὲ Σελὴμ Βέης θὰ ἐπλήρωνε βεβαίως διὰ τῆς κεφαλῆς του καὶ τὸ ἐλάχιστον πρὸς τοῦτο διάβημα προδιδόμενος. Ἡ Μαρία ἐν τούτοις ἐπέμενε καὶ ὁ ἐπιμένων νικᾷ. Ὁ δὲ Σελὴμ Βέης οὐδὲ τὴν ζωήν του ἐνόμιζε πολυτιμωτέραν τῆς εὐτυχίας τοῦ νὰ γείνῃ ἀρεστὸς τῇ Μαρίᾳ.

Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ μεταχειρισθῇ ὅλην αὐτοῦ τὴν ἐπιρροὴν καὶ νὰ ἐξαντλήσῃ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δραστηριότητα, ἵνα κατορθώσῃ τὴν ἀπόδρασιν τῶν Σφακιωτῶν. Ὧν δὲ πλουσιώτατος εἶχε πρόχειρα ὅσα δήποτε ἤθελε χρειασθῇ χρήματα.

Ἀκούσωμεν ὅμως σύντομον περιγραφὴν τῆς θέσεως καὶ τῆς οἰκοδομῆς τῶν φυλακῶν ἐκείνων, ἵνα ἐννοήσωμεν πόσον δύσκολος ἦτο ἡ ἀπόδρασις.

Ἐπὶ τῆς δυσμικῆς πλευρᾶς τοῦ λιμένος Ἡρακλείου προβάλλει πρὸς τὴν θάλασσαν πρόμωλος ὀλίγον βραχύτερος τοῦ ἐνταῦθα ἔξω τοῦ νησακίου μώλου. Τὸ πρὸς τὴν θάλασσαν ἄκρον τοῦ μώλου τούτου εὐρύνεται ἐν εἴδει χερσονήσου καὶ ἐπὶ ταύτης εἶνε ᾠκοδομημένον φρούριον. Τὸ πάχος τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου τούτου εἶνε περίπου ὅσον τὸ πλάτος τῆς αἰθούσης ταύτης, κατὰ τὴν βάσιν δὲ τὰ τείχη εἰσὶ παχύτερα ἀκόμη. Οἱ λίθοι, δι' ὧν εἰσὶν ἐκτισμένα τὰ χαμηλότερα αὐτῶν μέρη, ἐμποιοῦσιν ἔκπληξιν διὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν, καὶ ἀπορεῖ ὁ παρατηρητὴς διὰ τίνων μηχανημάτων καὶ διὰ πόσων χειρῶν μετεφέρθησαν καὶ ἐκτίσθησαν ἐκεῖ οἱ τεράστιοι ἐκεῖνοι ὄγκοι λίθων. Ἂν δὲν ἦτο γνωστὸν ὅτι τὸ φρούριον τοῦτο ἐθεμελιώθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων, καθ' οὓς χρόνους ἐκυριάρχουν τῆς Κρήτης, θὰ ὑπέθετεν ὁ θεωρῶν τὰς βάσεις αὐτοῦ ὅτι εἶνε κτίσμα τῆς γενεᾶς ἐκείνης τῶν γιγάντων, οἵτινες ἔκτισαν τὰ κτίρια ἐκεῖνα, ὧν τὰ ἐρείπια θαυμάζει μέχρι σήμερον ἡ ἀνθρωπότης ἐν Μηκύναις, ἐν Ὀρχομενῷ καὶ ἐν Τύρινθι. Εἰς μίαν πρὸς τὸ πέλαγος γωνίαν τοῦ φρουρίου τούτου σώζονται ἔτι καὶ νῦν δύω θολωτὰ ἀλλήλοις συγκοινωνοῦντα δώματα. Τὰ δώματα ταῦτα ἔχουσι μίαν καὶ μόνην θύραν ἐκ παχυτάτου ἀγριοξύλου τεθωρακισμένου ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν διὰ σιδηρῶν πλακῶν. Ἐκλείετο δὲ ἡ θύρα διὰ παχέως σιδηροῦ μοχλοῦ ἀσφαλιζομένου διὰ στερεοῦ κλείθρου, οὗ τὴν κλεῖδα ἐκράτει αὐτὸς ὁ πασσᾶς. Παράθυρον οὐδὲν εἶχον τὰ δώματα ταῦτα, μόνον εἰς τὸ μέσον τῆς ὀροφῆς ἔχουσιν ὀπὴν διὰ σιδηρῶν κιγκλίδων ἀσφαλιζομένην, δι' ἧς κατεβίβαζον εἰς τοὺς φυλακισμένους ἄρτον καὶ ὕδωρ. Τὸ ἐξωτερικὸν στόμιον τῆς ὀπῆς ταύτης εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ φρουρίου πλατεῖαν, ὅπου διέμενον, καθ' ἣν ἐποχὴν συνέβαινον τὰ γεγονότα, ἅτινα διηγούμεθα, 800 στρατιῶται τοῦ πυροβολικοῦ.

Ἐντὸς τῶν ζοφερῶν τούτων δωμάτων ἐκρατοῦντο δέσμιοι ἀπὸ ἑνὸς ἔτους οἱ 75 Σφακιῶται ἀποκεκλεισμένοι ἐντελῶς τοῦ κόσμου καὶ μηδέποτε μηδενὸς χριστιανοῦ ἰδόντες τὴν ὄψιν ἢ ἀκούσαντες τῆς φωνῆς αὐτοῦ.

Πῶς κατωρθώθη ἡ ἐκ τοῦ Ἅδου τούτου ἀπόδρασις τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων δὲν διέσωσε μέχρις ἡμῶν ἡ παράδοσις. Πῶς κατώρθωσαν, ἀφοῦ ἐξῆλθον τοῦ φρουρίου τούτου, νὰ ἐξέλθωσι καὶ τῆς πόλεως Ἡρακλείου, ἥτις καὶ αὐτὴ περιβάλλεται ὑπὸ ὑψηλοτάτων τειχῶν καὶ κλείεται διὰ πυλῶν κεκλεισμένων καθ' ὅλην τὴν νύκτα, τὴν δὲ ἡμέραν φρουρουμένων ὑπὸ διπλοῦ στίχου στρατιωτῶν, μένει ἄγνωστον. Γνωρίζομεν μόνον ὅτι καὶ οἱ 75 ἐδραπέτευσαν καὶ μετὰ πολλοὺς κινδύνους καὶ ταλαιπωρίας, σύροντες καὶ πολλοὶ τούτων τὰς βαρείας ἁλύσεις, ἃς δὲν ἐπρόφθασαν νὰ κόψωσιν, ἔφθασαν εἰς Σφακιά.

Μετὰ τὴν κατόρθωσιν τοῦ ἄθλου τούτου ἔφθασε τέλος ὁ Σελὴμ Βέης εἰς τὸ τέρμα τῶν μακρῶν ἀγώνων του, ὧν ἀμοιβὴ ἦτο ἡ ἀπόκτησις τῆς Μαρίας.

Ἓν ἔτος μετὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο ὁ Σελὴμ Βέης ἀνεκαλεῖτο εἰς Κων)πολιν, ἵνα ἀναλάβῃ μεγαλήτερον ἀξίωμα, καὶ ναυλώσας πλοῖον ταχύπλουν ἔπλεεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν περιχαρὴς συναποκομίζων καὶ τὸν πολύτιμον θησαυρόν του, τὴν προσφιλεστάτην Μαρίαν του.

Ἐν Κων)πόλει ἡ Μαρία ἀπέκτησε δύο ἄρρενα τέκνα καὶ ἔζη ἐκεῖ, ἂν οὐχὶ εὐτυχής, τοὐλάχιστον ἥρεμος. Ὁ παρατηρῶν ὅμως αὐτὴν μετὰ προσοχῆς διέκρινε τὴν βαθεῖαν μελαγχολίαν, ἥτις διαρκῶς ἐπεσκίαζεν ὅλην αὐτῆς τὴν ὕπαρξιν, καίτοι προσεπάθει νὰ φαίνηται εἰς τὰ τέκνα της εὔχαρις καὶ ἀμέριμνος. Εἴπομεν πρὸς τὸν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα της, ἀλλὰ διὰ τὴν Μαρίαν ταῦτα ἦσαν ὁλόκληρος ὁ κόσμος· διότι, ἐπὶ ἔτη ζῶσα ἐν τῇ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀνθρώπων μυρμηκιώσῃ πρωτευούσῃ τοῦ ἀχανοῦς τότε Τουρκικοῦ κράτους ἡ Μαρία πρὸς οὐδένα ποτὲ ἐσχετίσθη καὶ οὐδέποτε οὔτε ἐζήτησεν, οὔτε ἐδέχθη φίλας ἢ σχέσεις οἰκογενειακὰς πρὸς οὐδένα. Καὶ ἐκ τοῦ βάθους ὅμως τοῦ γυναικωνίτου αὐτῆς, καὶ ἐκ τῆς αὐστηρᾶς ἀπομονώσεως, εἰς ἣν εἶχε καταδικάσῃ ἑαυτήν, ἡ Μαρία προσεπάθει νὰ βοηθῇ καὶ συντρέχῃ κατὰ τὸ δυνατὸν τοὺς ὁμοεθνεῖς της. Πολλαὶ χῆραι τότε ἐν Κων)πόλει καὶ ἄλλαι πτωχαὶ οἰκογένειαι ἐλάμβανον ἀπροσδοκήτως ἐλέη καὶ βοηθήματα εἰς κρισίμους στιγμὰς τοῦ βίου των χωρὶς ποτε νὰ μάθωσι τὴν ἀφανῆ εὐεργέτιδα αὐτῶν.

Ἡμέραν τινὰ ἡ Μαρία καθημένη παρὰ τὸ παράθυρον τοῦ θαλάμου της προσεπάθει νὰ ἀποτρέψῃ τὴν προσοχήν της ἀπὸ τῶν μυχίων ὀδυνηρῶν διαλογισμῶν, οἵτινες τὴν ἐβασάνιζον. Εἵλκυσε δὲ τότε τὴν προσοχήν της τὸ ἑξῆς γεγονός. Δύω Γιανίτσαροι ἔσυρον ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ νέον χριστιανόν, ἰσχυρῶς ἀνθιστάμενον. Οἱ διῶκταί του τύπτοντες αὐτὸν ἀνηλεῶς διὰ μαστίγων τὸν ἠνάγκαζον νὰ προχωρῇ. Αἴφνης φαίνεται ἐκ τοῦ ἄλλου ἄκρου τῆς ἐρήμου ὁδοῦ τρίτος Γιανίτσαρος, ὅστις παραδόξως, ἀντὶ νὰ λάβῃ τὸ μέρος τῶν δύω ἄλλων συναδέλφων του, ὥρμησεν ἀπειλητικῶς ἐναντίον ἐκείνων καὶ ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὰς χεῖράς των τὸν νεαρὸν χριστιανόν. Τοῦτο ἔκαμε βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς τὴν Μαρίαν. Ἰδέα τις διῆλθε τοῦ νοῦ της καὶ κροτήσασα τὰς χεῖρας ἐκάλεσεν ἕνα τῶν ὑπηρετῶν της, ὃν διέταξε νὰ προσκαλέσῃ παρ' αὐτῇ τὸν Γιανίτσαρον ἐκεῖνον, ὅστις κατεγίνετο ἀκόμη περιέπων τὸν ἀναίσθητον χριστιανόν.

Ὁ Γιανίτσαρος προσῆλθε περιδεής, φοβούμενος ὅτι ἀκριβὰ θὰ ἐπλήρωνε τὴν φιλάνθρωπον πρᾶξίν του. Τοὐναντίον ἡ Μαρία ἐπαινέσασα αὐτὸν διὰ τὸ φιλοδίκαιον αὐτοῦ τῷ ἐπρότεινε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν της. Ὁ Γιανίτσαρος ἠρνήθη κατ' ἀρχάς, δὲν ἐτόλμα ὅμως ν' ἀπορρίψῃ ὁριστικῶς τὴν πρόσκλησιν τῆς συζύγου τοῦ πανισχύρου Σελὴμ βέη.

Μετὰ καιρὸν ἡ Μαρία ἀνεκάλυψεν, ὅτι ὁ πιστὸς αὐτῇ ὑπηρέτης ὁ τοὺς χριστιανοὺς προστατεύων Γιανίτσαρος ἦτο καὶ αὐτὸς ἐν κρυπτῷ χριστιανὸς καταγόμενος ἐκ Σάμου. Ἀναγκασθεὶς δὲ κατὰ τοὺς μαύρους ἐκείνους τῆς δουλείας χρόνους νὰ ὑποκρίνηται τὸν Τοῦρκον κατετάχθη εἰς τὸ σῶμα τῶν Γιανιτσάρων πρὸς μόνον τὸν σκοπόν, ἵνα προστατεύῃ ἐφ' ὅσον ἠδύνατο τοὺς ὁμογενεῖς του. Ἔχων δὲ τὴν μὲν χεῖρα στιβαράν, τὴν δὲ καρδίαν ἀτρόμητον, ἀποκτήσας ἤδη καὶ ἰσχυρὰν προστασίαν ἐγένετο τὸ φόβητρον τῶν ἄλλων Γιανιτσάρων, οἵτινες παρόντος αὐτοῦ δὲν ἐτόλμων ποτὲ νὰ ἐνοχλήσωσιν ἀδίκως χριστιανόν. Ἡ δὲ Μαρία εὕρισκεν ἄφατον ἡδονὴν παρέχουσα ἐμμέσως τὴν προστασίαν της εἰς ἀδίκως πιεζομένους. Αἱ γλυκύτεραι στιγμαὶ τοῦ βίου της ἦσαν ἐκεῖναι, καθ' ἃς ὁ πιστὸς ὑπηρέτης ἐπιστρέφων τὸ ἑσπέρας ἐκ τῶν ἀνὰ τὴν πόλιν περιπολιῶν του, διηγεῖτο αὐτῇ πῶς κατώρθωσε νὰ λυτρώσῃ ἀπὸ ῥαβδισμῶν χριστιανόν τινα, ἢ νὰ παράσχῃ τὰ μέσα τῆς ἀποδράσεως εἰς ἀδίκως κρατούμενον, ἢ νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν ἄλλου. Ὁ ἀλάστωρ ὅμως δαίμων, ὅστις κατεδίωκεν ἀπηνῶς τὴν παντλήμονα ταύτην γυναῖκα, δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐξιλεωθῆ: Ἀφοῦ ἐβασανίσθη ὡς Ἑλληνίς, ἐδοκιμάσθη ὡς χριστιανὴ καὶ ἔπαθεν ὡς κόρη, ὤφειλε νὰ πίῃ πικρὰ ποτήρια καὶ ὡς σύζυγος καὶ μήτηρ.

Ὁ σύζυγός της Σελὴμ Βέης ὁ ἀείποτε σεβασθεὶς καὶ τὴν θρησκείαν της καὶ τὴν βαθεῖαν θλῖψίν της ἐτελεύτησεν ἐξ ὀξέος νοσήματος· τὸν πατέρα παρηκολούθησεν εἰς τὸν τάφον ὁ πρῶτος υἱὸς καὶ τοῦτον ὁ δεύτερος. Οὕτω λοιπὸν ἔμεινε πάλιν ἡ Μαρία πανέρημος. Οὐδένα δὲ πλέον ἔχουσα σκοπὸν νὰ μένῃ ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ οὐδεμίαν ἐλπίδα, ἀπεφάσισε νὰ ἀφιερώσῃ τὰς ὑπολειπομένας αὐτῇ ἡμέρας εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ὑψίστου γινομένη καλογραῖα.

Ἐπώλησε λοιπὸν τὰ πλούσια αὐτῆς κτήματα καὶ δώσασα ἱκανὸν ποσὸν χρημάτων εἰς τὸν πιστόν της ὑπηρέτην τὸν ἀπέστειλε κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του εἰς τὴν πατρίδα του Σάμον. Αὐτὴ δὲ περιβληθεῖσα τὸ μοναχικὸν σχῆμα διηκόνει ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τιμωμένη ὑπὸ πάντων καὶ λατρευομένη ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν ἐνδεῶν, εἰς οὓς ἄφθονα διεμοίραζεν ἐλέη.

Πιστεύουσα ὅμως ἡ Μαρία, ὅτι οὐδεὶς πλέον δεσμὸς τὴν συνέδεε πρὸς τὸν ἐπίγειον κόσμον, ὅτι οὐδεμίαν εἶχε πλέον ἀποστολὴν εἰς αὐτόν, ἠπατήθη. Ἡ θεία πρόνοια ἐπεφύλαττεν αὐτῇ νὰ ἐκπληρώσῃ ὕστατον καὶ τελευταῖον καθῆκον, ὅπερ καὶ μόνον θὰ ἤρκει νὰ ἀνυψώσῃ αὐτὴν εἰς τὴν σεβαστὴν καὶ ἀξιομίμητον χορείαν τῶν μεγάλων εὐεργετῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους.

Δυστυχῶς διὰ τὰ τέκνα τῆς Κρήτης, ἐπειδὴ οἱ ἀγῶνες, οὓς ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων οὐδενὸς δεύτεροι ἠγωνίσαντο, δὲν ἐπέφερον τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος των, δυστυχῶς, λέγομεν, αἱ πράξεις καὶ τὰ ἔργα τῶν πρωταθλητῶν τῆς Κρήτης δὲν ἔτυχον παρὰ τοῖς ἱστορικοῖς ἐπιμελοῦς προσοχῆς, οὐδὲ δικαίας ἐκτιμήσεως. Καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ γνωρίζουσιν ὅτι οἱ Κουντουριῶται καὶ οἱ ἄλλοι μεγάθυμοι τῆς Ὕδρας εὐπατρίδαι ἤνοιγον τοὺς θησαυρούς των καὶ ἑτοίμως ἐξέχεον τὰ διὰ πολλῶν ἐτῶν καὶ διὰ μεγάλων κινδύνων κτηθέντα πλούτη των. Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι οἱ ἀοίδιμοι προεστοὶ τῆς Πελοποννήσου, Λόντοι, Ζαΐμαι, Παπαγιαννόπουλοι καὶ ἄλλοι, δι' ἰδίων εἰσφορῶν διετήρησαν ἐπὶ ἔτη τὰ σώματα

τῶν πρώτων τῆς πατρίδος προμάχων. Πόσοι ὅμως γνωρίζουσιν, ὅτι, ὅταν οἱ Λέοντες τῶν Λευκῶν Ὀρέων προηλείφοντο εἰς τὸν μέγαν καὶ ἱερὸν ἀγῶνα τοῦ 21, αὐτοὶ οὗτοι ἐξ ἰδίων συνεισέφερον καὶ τὰ ἀναγκαῖα ἔξοδα; Πόσοι γνωρίζουσιν ὅτι ὁ Παναγιωταναγνώστης κατέβαλε τότε ἐφάπαξ διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ πολέμου 7857 δίστηλα, ὁ Πρωτόπαπας Σφακίων Γεώργιος 1800, καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀνὰ 2000, 1000, 500, 300. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν ἤκουσε κἂν ποτε τὸ ὄνομα καὶ τῆς Μαρίας Δασκαλογιάννη;

Καὶ ὅμως ἡ ἐν συμφοραῖς δοκιμασθεῖσα αὕτη γυνὴ μέγα συνεβάλετο εἰς τὴν ἔναρξιν τοῦ ἐν Κρήτῃ ἀγῶνος, ὡς εὐθὺς θὰ εἴπωμεν.

Κατὰ Ἰανουάριον τοῦ ἔτους 1821 εὑρέθη ἐν τῇ γειτονικῇ νήσῳ Τήνῳ δι' ὁράματος ἱερὰ εἰκὼν τῆς Εὐαγγελιστρίας, ἧς ἡ φήμη ὡς θαυματουργοῦ διεδόθη ταχέως καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν παρὰ τοῖς χριστιανοῖς. Πανταχόθεν συνέρρεον εὐσεβεῖς, ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας τῆς Τήνου καὶ ποσὰ σπουδαῖα προσεφέροντο πρὸς οἰκοδομὴν περικαλλοῦς ναοῦ. Ταῦτα ἀκούσασα καὶ ἡ μοναχὴ Μαρία Δασκαλογιαννη ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Τῆνον, ἵνα συνεισφέρῃ μὲν γενναῖον ποσὸν πρὸς συντέλεσιν καὶ μεγαλοπρέπειαν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, διαμείνῃ δὲ ἐκεῖ ἥσυχος προσευχομένη μακρὰν τῆς τύρβης τῆς πρωτευούσης. Καθ' ὃν χρόνον ὅμως διενοεῖτο ταῦτα ἡ Μαρία, εἶχεν ὑψωθῆ ἡ σημαία τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους ἐν Μολδοβλαχίᾳ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξ. Ὑψηλάντου, διαταγαὶ δὲ αὐστηραὶ ἐδόθησαν διὰ τοῦτο ἐν Κων)πόλει νὰ μὴ ἐπιτραπῇ οὐδενὸς πλοίου ἡ ἔξοδος διὰ τοῦ Βοσπόρου. Ἡ Μαρία ὅμως νῦν μάλιστα ἐπόθησε νὰ εἶνε μακρὰν τῆς Τουρκικῆς πρωτευούσης, καὶ ἐγγυτέρω τῇ κονίστρᾳ τῶν Ἑλληνικῶν ἀγώνων. Κατώρθωσε λοιπὸν ἵνα λάβῃ ἄδειαν ἀναχωρήσεως δι' ἑνὸς πλοίου. Τὸ πλοῖον, ἐφ' οὗ ἐπεβιβάσθη ἦτο Σφακιώτικον. Κατὰ θείαν δὲ βεβαίως παραχώρησιν ἐπέβαινον αὐτοῦ δύω ἀνεψιοί της, υἱοὶ τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ της Νικολάου.

Δὲν ἐπιχειρῶ νὰ περιγράψω τὴν συγκινητικὴν σκηνήν, ἥτις ἔλαβε χώραν κατὰ τὴν ἀναγνώρισιν, οὐδὲ τὸν κλύδωνα, ὅστις συνετάραξε τὴν καρδίαν τῆς Μαρίας, ἥτις μετὰ τόσα ἔτη ἀνεύρισκε συγγενεῖς, καὶ ἀνεπαρέστησεν εἰς τὴν μνήμην της τὰς ἀλγεινὰς στιγμὰς τῆς αἰχμαλωσίας καὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ πατρός της. Ἡ περιγραφὴ τούτων ὑπερβαίνει τὸ μέτρον τῶν ἐμῶν δυνάμεων.

Μετὰ τὴν κατεύνασιν τῶν πρώτων συγκινήσεων ἡ Μαρία διέταξε τὰ καθ' ἑαυτὴν ὡς ἑξῆς. Εἰς μὲν τὸν ἀνεψιόν της Γεώργιον παρέδωκεν 8000 δίστηλα, ἵνα δι' αὐτῶν προμηθευθῇ τὰ εἰς πόλεμον χρήσιμα καὶ συντηρῇ σῶμα ἐπιλέκτων ὑπὲρ πατρίδος ἀγωνιστῶν, 6000 δὲ παρέδωκεν εἰς τὸν ἀνεψιόν της Μανοῦσον μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ πλεύσῃ εἰς Σάμον, ὅπου διέμενεν ὁ πιστὸς αὐτῇ πρώην μὲν Ντελῆ-Μουσταφᾶς, νῦν δὲ Νικόλαος Ζερβός, νὰ χορηγήσῃ εἰς αὐτὸν τὰ ἀναγκαῖα μέσα, ὅπως στρατολογήσῃ σῶμα ἐξ ἑκατὸν ἀνδρῶν, μεθ' ὧν νὰ ὑπάγῃ εἰς Κρήτην καὶ συναγωνισθῇ μετὰ τῶν Κρητῶν.

Ἀμφότεροι οὗτοι ἀνταπεκρίθησαν πληρέστατα εἰς τὰς προσδοκίας τῆς μεγαθύμου αὐτῶν χορηγοῦ. Καὶ ὁ μὲν ἀνεψιὸς τῆς Μαρίας Γεώργιος, ὁ διὰ τὸ ἀρήϊον αὐτοῦ κάλλος ἐπονομασθεὶς Τσελεπῆς, πολλάκις ἀριστεύσας εἰς τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν μάχας ἔπεσε μαχόμενος ὡς ἀληθὴς ἥρως ἐν Σελίνῳ τῷ 1822. Ὁ δὲ Ζερβονικόλας πολλάκις ἀνδραγαθήσας ἐφονεύθη ἓν ἔτος βραδύτερον, καθ' ἣν στιγμὴν πρῶτος ἐφώρμα, ἵνα στήσῃ τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῶν φρουρίων τῆς Ἱεραπέτρας. Αὐτὴ δὲ ἡ Μαρία ἔμεινεν ἐν Τήνῳ ἀφιερώσασα εἰς τὸν ἐκεῖ ἱερὸν Ναὸν τῆς μόνης τῶν ἀπηλπισμένων ἐλπίδος πᾶν ὅ,τι ὑπελείφθη αὐτῇ ἐκ τῆς περιουσίας της. Βιώσασα δὲ ἐκεῖ ἐν θερμαῖς πρὸς τὸν Ὕψιστον δεήσεσιν ὑπὲρ εὐοδώσεως τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων ἐτελεύτησε τέλος τὸν πολύδακρυν βίον της.

Μετ' ὀλίγον ἡ Κρήτη ἐξ ἀναποδράστου ἀνάγκης ἀναλαμβάνει πάλιν τὸν κατὰ τῆς τυραννίας ἀγῶνα. Σὺ δέ, ὦ μακαρία ψυχὴ τῆς Μαρίας, ἔντεινον τὰς πρὸς τὸν Θεὸν δεήσεις σου, ἵνα ὁ ἀγὼν οὗτος ἀπολήξῃ εἰς τὸ ἀπ' αἰώνων περιπόθητον τέρμα, καὶ λήξῃ οὕτω τὸ ἀτελεύτητον μαρτύριον τῆς μυροβόλου νύμφης τῆς Μεσογείου.

ΙΩΣΗΦ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ «ΕΡΩΤΙΚΑ»

ΞΕΜΥΣΤΗΡΕΥΜΑ

Γιατί συχνὰ ἡ θωριά σου
σπιθοβολεῖ καὶ σβυέται,
κι' ἀμφίβολη πλανιέται
'ς τὰ χείλη σου ἡ φωνή;

Μήπως γλυκειὰ μιὰ φλόγα
'ς τὰ σωθικά σου κρύβεις;
Ἆ κόρη! γιατὶ θλίβεις
ἀδίκως τὴν ψυχή;

Ἡ ἀγάπη, ποῦ τ' ἀνθρώπου
παρηγορεῖ τὴ νειότη,
ἀπ' τὴν πνοὴ τὴν πρώτη
ἐβγῆκε τοῦ Θεοῦ.

Ὅλος ἀγάπη Ἐκεῖνος,
δίνει ζωὴ 'ς τὴν πλάσι
ὅπου τὸ φῶς περάσῃ,
ἀγάπ' εἶνε παντοῦ.

'Σ τοὺς οὐρανοὺς οἱ ἄγγελοι
μ' ἀγγέλους ἀγαπιῶνται
καὶ τὰ πουλιὰ φιλιῶνται
τριγύρω μας ἐδῶ.

Μὲ τὴν αὐτὴν ἀγάπη,
ποῦ ἑνόνει μὲ τὸ ταῖρι
τ' ἁγνὸ τὸ περιστέρι,
παρόμοια σ' ἀγαπῶ.

Ἆ τώρα! ρώτησέ τα
τὰ φλογερά σου στήθια
καὶ πές· δὲν εἶν' ἀλήθεια
ποῦ αἰσθάνονται δροσιά;

Ἀγάπα με, ψυχή μου,
καὶ δὲν θὰ τὤχῃς κρῖμα.
Δὲν θἄχουμε 'ς τὸ μνῆμα
τέτοια παρηγοριά.

Γ. ΜΑΡΤΙΝΕΛΗΣ

ΡΩΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΚΑΡΑΜΖΙΝΟΥ

ΜΑΡΘΑ Η ΔΗΜΟΓΕΡΟΝΤΙΣΣΑ

Ἢ

Η ΥΠΟΤΑΓΗ ΤΟΥ ΝΟΒΓΟΡΟΔ

(Ἱστορικὸν Διήγημα)

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ἡ Μάρθα ἐκ τῆς ὑψηλῆς θέσεως τοῦ Βαδίμου, εἶδε τὰ διεσκορπισμένα στρατεύματα φεύγοντα καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν νεκροφόρον ἅρμα κεκαλυμμένον διὰ σημαιῶν: Οὕτως ἀνέκαθεν μετέφερον οἱ Νοβγοροδῖνοι τὰ πτώματα τῶν φονευμένων ἀρχηγῶν των..

Ἡ σιγὴ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γερόντων ἐν τῇ ἐνδόξῳ πόλει ἦτο φρικωδεστέρα τοῦ θρήνου τῶν δειλῶν γυναικῶν... Ταχέως ἡ δημογερόντισσα ἀνεθάρρησε καὶ διέταξε νὰ ἀνοιχθῶσιν αἱ μοσχοβιτικαὶ πύλαι. Οἱ φυγάδες δὲν ἐτόλμων νὰ ἐμφανισθῶσιν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ καὶ ἐκρύπτοντο εἰς τὰς οἰκίας των. Ἡ νεκροφόρος ἐπλησίαζε βραδέως πρὸς τὴν Μεγάλην πλατεῖαν. Πέριξ αὐτῆς ἔβαινον μετὰ τεταπεινωμένων ὀφθαλμῶν,— μετὰ θλίψεως, ἀλλ' οὐχὶ καὶ αἴσχους,— ἀξιωματικοὶ καὶ ξένοι πολεμισταί. Τὰ ὅπλα των ἦσαν αἱμοβαφῆ, αἱ τεθραυσμέναι ἀσπίδες καὶ περικεφαλαῖαι αὐτῶν, ἐδείκνυον τὰ ἀναρίθμητα πλήγματα τῶν ἐχθρῶν. Ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν σημαιῶν, ἄνωθεν τοῦ πτώματος τοῦ ἀρχηγοῦ, ἐκάθητο ὁ Μιχαὴλ ὁ Γενναῖος, ὠχρός, αἱμοβαφής· ὁ ἄνεμος ἀνερρίπιζε τὴν μέλαιναν κόμην του καὶ ἡ ἀδρανὴς κεφαλή του ἔκλινε πρὸς τὸ στῆθος.

Ἡ νεκροφόρος ἐσταμάτησεν ἐπὶ τῆς Μεγάλης πλατείας... Οἱ πολῖται περιεπτύσσοντο τοὺς πολεμιστάς· δάκρυα ἔρρεον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν των. Ἡ Μάρθα ἔτεινε τὴν χεῖρα τῷ Μιχαήλ, μεθ' ὕφους εἰλικρινοῦς συμφιλιώσεως· οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ βαδίσῃ: ὑπάλληλοί τινες μετέφερον αὐτὸν ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ Βαδίμου. Ἡ δημογερόντισσα ἀπεκάλυψε τὸ πτῶμα τοῦ φονευθέντος Μιροσλάβ... ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ προσώπου του ἀπεικονίζετο ἡ αἰωνία τοῦ θανάτου γαλήνη...

«Εὐτυχῆ νεανία!» ἐφώνησεν αὐτὴ ταπεινοφώνως, καὶ ἔσπευσε ν' ἀκούσῃ Μιχαὴλ τὸν Γενναῖον. Ἡ Ξενία ἔβρεχε διὰ δακρύων τὰ ψυχρὰ χείλη τοῦ φίλου της, ἀλλ' εἶπε πρὸς τὴν μητέρα της:

«Ἔσο ἥσυχος· εἶμαι θυγάτηρ σου!»

Μετέφερον τὸν ἥρωα ἐπὶ τῶν ἀσπίδων, ἐξησθενημένον ἐκ τῶν τραυμάτων· ἀλλ' οὗτος συνέλεξε τὰς ἐκλιπούσας δυνάμεις του, ἀνήγειρε τὴν ἀσθενῆ κεφαλήν του, ἐρείσθη ἐπὶ τοῦ ξίφους του καὶ ἀνήγγειλε διὰ σταθερᾶς φωνῆς:

«Λαὲ καὶ πολῖται! κατεθραύσθη ἡ γενναία στρατιά, ἐφονεύθη ὁ μέγας στρατάρχης. Ὁ οὐρανὸς ἀπεστέρησεν ἡμᾶς τῆς νίκης— ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῆς δόξης!

«Συνηντήσαμεν τὸν Ἰωάννην ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τῆς Σσελόνης. Ἐξ ὀνόματος ἐκείνου ὁ πρίγκιψ Χόλμσκης ἐζήτησε μυστικὴν συνέντευξιν παρὰ τοῦ Μιροσλάβ. «Θὰ συναντηθῶμεν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης»,

ἀπεκρίθη ὁ ὑπερήφανος νεανίας—καὶ παρέταξεν εἰς μάχην τὸ στράτευμα. Πρῶτοι οἱ Ὀνεγῖται ἤρξαντο τοῦ ἀγῶνος ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῆς Σσελόνης· ἐκεῖ ὁ ἔνδοξος βοεβόδας τῆς Μόσχας Ὀβραζῖτς, ἐδέχθη τὴν προσβολήν των.... Ἡμεῖς ἐβαίνομεν εἰς τὸ μέσον ἡσύχως καὶ ἐν σιγῇ. Ὁ Μιροσλὰβ προηγούμενος, ἐπεσκόπει τὰς κινήσεις καὶ τὴν δύναμιν τῶν πολεμίων. Τὸ στράτευμα τοῦ Ἰωάννου ἦτο πολυπληθέστερον τοῦ ἡμετέρου· αἱ ἀπροσπέλαστοι τάξεις αὐτοῦ συνηθροίζοντο ἐπὶ τῆς κοιλάδος. Εἴδομεν τὸν δοῦκα τῆς Μόσχας ἱππεύοντα λευκὸν ἵππον· εἴδομεν αὐτὸν διατάσσοντα τὰς λεγεῶνας, καὶ διὰ τοῦ ἀπαστράπτοντος ξίφους του δεικνύοντα τὸ κέντρον τῶν Νοβγορodίνων, τὸ λάβαρον τῆς πατρίδος· εἴδομεν τὸν πρίγκιπα Χόλμσκην μετὰ ἰσχυροῦ σώματος ἐρχόμενον ἵνα μᾶς περικυκλώσῃ... Ὁ Μιροσλὰβ διέταξε, καὶ τὸ Νευτὸν στράτευμα μετὰ Δημητρίου τοῦ Ἰσχυροῦ ἐξεκίνησε πρὸς συνάντησίν του. Ὁ παράνομος!...

«Οἱ ὀνεγῖται καὶ βολχοβῖται δὲν εἶχον ἔτι δυνηθῆ νὰ καταλάβωσι τοὺς λόφους τῆς Σσελόνης, ὅτε τὸ ξίφος τοῦ ἥρωος Ὀβραζῖτς ἐκάπνιζεν ἐκ τοῦ αἵματός των. Ὁ Μιροσλὰβ φλεγόμενος ἐξ ἀνυπομονησίας, ἔδραμεν ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ μελάγχρου ἵππου του· παρετηρήσαμεν, καὶ αἱ νοβγορodῖναι σημαῖαι ἐκυμάτιζον ἤδη ἐπὶ τῶν λόφων, οἱ δὲ βολχοβῖται ἀνήγειρον ἐπὶ τῶν ἀσπίδων αὐτῶν τὸ πτῶμα τοῦ φονευθέντος ἀρχηγοῦ τῶν μοσχοβιτῶν. Τότε ἀνέφωνήσαμεν βροντοφώνως: «Τίς ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἐνδόξου Νόβγορoδ;», ὅλαι δὲ αἱ τάξεις ἐρώρμησαν εἰς μάχην καὶ συνεπλάκησαν... Ἐφ' ὅλης τῆς κοιλάδος τὰ ὅπλα συνεκρούοντο καὶ τὸ αἷμα ἔρευσε ποταμηδόν. Εἶδον πολλὰς μάχας, ἀλλ' οὐδέποτε εἶδον τοιαύτην. Οἱ Ρῶσοι ἐπολέμουν στῆθος πρὸς στῆθος κατ' ἀλλήλων καὶ οἱ ἥρωες ἀμφοτέρωθεν ἤθελον νὰ δείξωσι τὴν σλαβικὴν καταγωγήν των. Ἡ ἀμοιβαία μεταξὺ ἀδελφῶν ἔχθρα εἶνε ἡ φρικωδεστέρα πασῶν... Χιλιάδες ἀνδρῶν ἔπιπτον, ἀλλ' αἱ πρῶται τάξεις ἐφαίνοντο σῶαι καὶ ἀβλαβεῖς· ἕκαστος ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν τοῦ φονευθέντος καὶ ἀπηνῶς κατεπάτει τὸ πτῶμα τοῦ ἀδελφοῦ του, μόνον ὅπως ἐκδικήσῃ τὸν θάνατόν του. Τὸ στράτευμα τοῦ Ἰωάννου ἵστατο ἀδιάσειστον ὡς βράχος· οἱ νοβγορodῖνοι ἐφόρμων κατ' αὐτῶν ὡς ἐξηγριωμένα κύματα. Οἱ μὲν ἐμάχοντο ὑπὲρ τιμῆς, οἱ δὲ ὑπὲρ τιμῆς καὶ ἐλευθερίας· ἡμεῖς ὠδεύομεν ἐμπρός, ἀκολουθοῦντες τὸν στρατηγόν μας, ὃν ἀνεζήτει τὸ βλέμμα τοῦ Ἰωάννου. Ὁ δοῦξ τῆς Μόσχας περιεστοιχεῖτο ὑπὸ διασήμων ἡρώων· ὁ Μιροσλὰβ διεχώρισε τὸ ἰσχυρὸν τοῦτο ἀπόσπασμα—ἀνύψωσε τὴν χεῖρα—καὶ ἔστη. Ἰσχυρὸς ὁπλοφόρος τοῦ Ἰωάννου ἔπληξεν αὐτὸν διὰ τοῦ ξίφους κατὰ τῆς κεφαλῆς καὶ ἡ περικεφαλαία συνετρίβη εἰς τεμάχια· ἠθέλησε νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν προσβολήν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Ἰωάννης ἐκάλυψε τὸν Μιροσλὰβ διὰ τῆς ἀσπίδος του. Ὁ κίνδυνος τοῦ ἀρχηγοῦ ἐδιπλασίασε τὸ σθένος ἡμῶν, ταχέως δὲ τὸ κυριώτερον μοσχοβιτικὸν σῶμα περιῆλθεν εἰς ἀμηχανίαν. Οἱ νοβγορodῖνοι ἐφώνησαν: νίκην! ἀλλὰ συγχρόνως τὸ ὄνομα τοῦ Ἰωάννου ἀντήχησε βροντωδῶς ὄπισθεν ἡμῶν... Ἐστράφημεν μετ' ἐκπλήξεως: Ὁ πρίγκιψ Χόλμσκης ἐκ τῶν νώτων κατέθραυε τὸ ἀριστερὸν κέρας τῶν νοβγορodίνων... Ὁ Δημήτριος ἐπρόδωσε τοὺς συμπολίτας του!... δὲν ἐξεπλήρωσε τὴν προσταγὴν τοῦ ἀρχηγοῦ, ὡδήγησε τὸ στράτευμα δι' ἀπροσπελάστων ἐλῶν, δὲν ἀπέκρουσε τὸν ἐχθρὸν καὶ ἔδωκεν αὐτῷ καιρὸν νὰ περικυκλώσῃ τὸν στρατόν μας. Ὁ Μιροσλὰβ ἔδραμεν ὅπως ἐνθαρρύνῃ τοὺς ἐκπλαγέντας Σσελονίτας· ἐβοήθησεν αὐτοῖς μόνον ὅπως ἀποθάνωσι μεγαλοφρονέστερον! Ὁ ἥρως ἐμάχετο ἄνευ περικεφαλαίας, ἀλλὰ πᾶς ζηλωτὴς νοβγορodῖνος πολεμιστὴς καθίστατο ἀσπὶς αὐτοῦ. Εἶδεν οὗτος τὸν Δημήτριον μεταξὺ τοῦ μοσχοβιτικοῦ στρατοῦ—δι' ὑστάτου τραύματος ἐτιμώρησε τὸν προδότην, καὶ ἔπεσε τρωθεὶς διὰ χειρὸς τοῦ Χόλμσκη· ἀλλὰ πίπτων ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τῆς Σσελόνης, ἔρριψε τὸ ξίφος αὐτοῦ εἰς τὰ γοργὰ ρεῖθρά της...»

Ἐνταῦθα ἡ φωνὴ τοῦ Μιχαὴλ ἐξησθένησε, τὸ βλέμμα του ἐσκοτίσθη ὑπὸ νέφους, τὰ ὠχρὰ χείλη του ἐσίγησαν, τὸ ξίφος ἔπεσεν ἐκ τῶν χειρῶν του, ἐκλονίσθη, προσέβλεψε τὸ ἄγαλμα τοῦ Βαδίμου καὶ ἔκλεισε διὰ παντὸς τοὺς ὀφθαλμούς... Οἱ ὑπάλληλοι ἔθεσαν τὸ πτῶμά του ἐπὶ τῆς νεκροφόρου παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Μιροσλάβ.

«Λαέ!» εἶπεν Ἀλέξανδρος ὁ Περιφανής, ὁ πρεσβύτερος τῶν ἀρχηγῶν, «εὐλόγησον τὴν μνήμην τοῦ Μιχαὴλ! Ἐξῆλθε τῆς μάχης μετὰ τῆς σημαίας, μετὰ τοῦ πτώματος τοῦ Μιροσλάβ, ἐρυθρὸς ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἀπειραρίθμων ἐχθρῶν καὶ τοῦ ἰδίου του αἵματος· συνήθροισε τὰ λείψανα τῶν γενναίων εὐγενῶν, τοῦ λόχου τῶν μεγαλοφρόνων, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ συμφορᾷ προὐξένησε τρόμον τῷ Ἰωάννῃ—οἱ ἐχθροὶ εἶδον ἡμᾶς ζῶντας ἔτι καὶ ἵσταντο ἀκίνητοι. Ἡ χαρὰ τῆς νίκης εἰκονίζετο ἐπὶ τῆς μορφῆς αὐτῶν ὁμοῦ μετὰ τῆς φρίκης: ἐξηγόρασαν αὐτὴν διὰ τοῦ θανάτου τῶν διασημοτέρων ἡρώων των. Λαὲ καὶ πολῖται! πλεῖστοι νοβγορodῖνοι ἀπωλέσθησαν ἐνδόξως· χαίρετε! τινὲς τούτων ἐσώθησαν διὰ τῆς φυγῆς—περιφρονήσατε τοὺς μικροψύχους! Ἡμεῖς ἐπεζήσαμεν, ἀλλὰ δὲν αἰσχυνόμεθα! Ἀπαριθμήσατε τοὺς διασήμους πολίτας, ἀπέμειναν ὀλιγώτεροι τοῦ ἡμίσεος, πάντες οὗτοι ἔπεσαν περὶ τὸ λάβαρον τῆς πατρίδος.

— Ἀπαριθμήσατέ μας! εἶπεν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ λόχου τῶν μεγαλοφρόνων. Ἐκ τῶν ἑπτακοσίων βλέπετε τὸ τρίτον, πάντες οἱ λοιποὶ ἔπεσαν περὶ τὸν Μιροσλάβ.

— Ἐφονεύθησαν λοιπὸν οἱ υἱοί μου; ἠρώτησεν ἡ Μάρθα μετ' ἀνυπομονησίας.

— Ἀμφότεροι, ἀπεκρίθη Ἀλέξανδρος ὁ Περιφανὴς μετὰ θλίψεως[1].

— Ἂς ἔχῃ δόξαν ὁ Θεός! εἶπεν ἡ δημογερόντισσα. Πατέρες καὶ μητέρες νοβγορodῖνοι! Ζῶσα δύναμαι νὰ σᾶς παραμυθήσω!... Ἀλλὰ πρῶτον, ὦ λαέ! γενοῦ αὐστηρὸς καὶ ἀμείλικτος κριτὴς καὶ κρίνον με! Καταθλιπτικὴ σιγὴ βασιλεύει ἐν τῇ Μεγάλῃ πλατείᾳ· βλέπω σημεῖα ἀπελπισίας ἐπὶ τῶν προσώπων πολλῶν ἐξ ὑμῶν. Ἴσως οἱ πολῖται λυποῦνται, διότι δὲν ἐγονυπέτησαν πρὸ τοῦ Ἰωάννου, ὅτε ὁ Χόλμσκης ἀνήγγειλεν ἡμῖν τὴν θέλησίν του, ὅπως κυριαρχήσῃ τοῦ Νόβγορoδ· ἴσως ἐν τῷ κρυπτῷ μὲ αἰτιῶνται, διότι ἠθέλησα νὰ ἐμπνεύσω εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν τὴν ἐθνικὴν ὑπερηφανίαν!... Ἂς λέγουσιν οἱ ἐχθροί μου, καὶ ἂν οὗτοι ἀποδείξωσιν ὅτι αἱ καρδίαι τῶν νοβγορodίνων δὲν ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν καρδίαν μου, ὅτι ἡ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἀγάπη εἶνε ἔγκλημα διὰ πολῖτιδα ἐλευθέρας πατρίδος, τότε δὲν θὰ δικαιολογηθῶ· διότι γεραίρομαι ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐνοχῆς μου καὶ μετὰ χαρᾶς θὰ θέσω τὴν κεφαλήν μου ὑπὸ τὸν πέλεκυν. Ἀποστείλατε αὐτὴν ὡς δῶρον τῷ Ἰωάννῃ καὶ ζητήσατε μετὰ θάρρους τὸ ἔλεος αὐτοῦ!...

— Ὄχι! ὄχι! ἀνεφώνησεν ὁ λαός, θέλομεν ν' ἀποθάνωμεν μετὰ σοῦ! Ποῦ εἶνε οἱ ἐχθροί σου; ποῦ εἶνε οἱ τοῦ Ἰωάννου φίλοι; Ἂς λέγουσιν αὐτῶν τὰς κεφαλὰς θὰ πέμψωμεν εἰς τὸν δοῦκα τῆς Μόσχας!

Οἱ πατέρες οἱ ἀπολέσαντες τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν τῇ παρὰ τὴν Σσελόνην μάχῃ συγκινηθέντες ἐκ τῆς μεγαλοφροσύνης τῆς Μάρθας ἠσπάζοντο τοὺς ὀφθαλματά της. Δάκρυα ἔρρεον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς.

— Λαέ! εἶπεν, ὑπὸ τοιούτων αἰσθημάτων κατεχόμενος, δὲν ἠττήθης ἔτι παρὰ τοῦ Ἰωάννου! Δὲν ὑπάρχει μεγαλεῖον ἄνευ κινδύνων καὶ συμφορᾶς· διὰ τούτων δοκιμάζει ὁ οὐρανὸς τοὺς ἀγαπητοὺς αὐτῷ. Ὑπῆρξαν νέφη ἐπαπειλήσαντα τὴν ἔνδοξον πόλιν, ἀλλ' οἱ πατέρες μας δὲν παρήτησαν τὰ ξίφη, καὶ ἡμεῖς ἐγεννήθημεν ἐλεύθεροι. Ἔκπαλαι ἡ τύχη τοῦ πολέμου ὑπῆρξεν ἄστατος. Τὸ Νόβγορoδ εἶδε τὰ πτώματα τῶν στραταρχῶν ἐπὶ τῆς πλατείας· εἶδε τὸν ἀλαζόνα ἐχθρὸν πρὸ τῶν τειχῶν αὐτοῦ· τίς μετέβη πρὸς αὐτοὺς μέχρι τοῦδε; μόνοι οἱ φίλοι του. Λαὲ μεγαλόφρον! ἔσο καρτερικὸς καὶ ἥρεμος! Τὸ πᾶν δὲν ἀπωλέσθη ἀκόμη: Ἡ Βορέτσκη ζῇ καὶ λαλεῖ πρὸς σέ! Ὅταν αἱ σιδηραῖ βτθμίδες παύσωσιν ἀντηχοῦσαι ὑπὸ τὰ βήματά μου, ὅταν τὸ βλέμμα σου κατὰ τὴν κρίσιμον ὥραν μάτην θὰ μὲ ἀναζητῇ ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦ Βαδίμου, ὅταν ἐν βαθείᾳ νυκτὶ σβεσθῇ ὁ ἐν τῷ ὑψηλῷ ἀνωγέῳ μου λαμπτήρ, καὶ δὲν θὰ ὑπάρχῃ διὰ σὲ τεκμήριον ὅτι ἡ Μάρθα παρὰ τὸ φῶς αὐτῆς, διανοεῖται περὶ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ Νόβγορoδ, τότε, τότε εἰπέ: τὸ πᾶν ἀπώλετο!... Ἤδη, φίλοι συμπολῖται! ἀποδώσωμεν τὴν ὑστάτην τιμὴν τῷ ἀρχηγῷ Μιροσλὰβ καὶ τῷ ἥρωι Μιχαήλ! Οἱ ἁρμόδιοι μεριμνῶσι περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς πόλεως».

Ἔδωκεν αὕτη σημεῖον διὰ τῆς χειρὸς καὶ ἡ νεκροφόρος ἐξεκίνησεν. Οἱ ὑπάλληλοι καὶ ὁ λαὸς συνώδευσαν αὐτὴν μέχρι τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας. Ὁ Θεόφιλος μετὰ τοῦ κλήρου ὑπεδέχθη αὐτούς. Ὁ δημογέρων καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ ἔθεσαν τὰ πτώματα ἐν τοῖς τάφοις.

Ἐπέστη νὺξ βαθεῖα. Οὐδεὶς ἐσκέπτετο περὶ ἀναπαύσεως ἐν τῇ ἐνδόξῳ πόλει. Οἱ ὑπάλληλοι ἔθεντο φρουρὰς καὶ ἐκλείσθησαν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Γιαροσλὰβ συνελθόνες εἰς

[1] Οἱ χρονογράφοι ἀναφέρουσιν ὅτι ὁ υἱὸς αὐτῆς Δημήτριος συνελήφθη αἰχμάλωτος.

συμβούλιον μετὰ τῆς Μάρθας. Οἱ πολῖται συνηθροίζοντο εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ ἐφοβοῦντο νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰς οἰκίας των—ἐφοβοῦντο τοὺς γόους τῶν γυναικῶν καὶ τῶν ἀπηλπισμένων μητέρων. Οἱ κεκμηκότες πολεμισταὶ ἠρνοῦντο ν' ἀναπαυθῶσιν, ἵσταντο ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Βαδίμου, ἐρειδόμενοι ἐπὶ τῶν ἀσπίδων των, καὶ ἔλεγον:

«Οἱ ἡττημένοι δὲν ἀναπαύονται!»

Ἡ Ξενία προσηύχετο ἐπὶ τοῦ πτώματος τοῦ Μιροσλάβ.

Περὶ τὸ λυκαυγὲς ἀντήχησεν ἡ ἱερὰ ἀκολουθία ἐν τῷ ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας. Οἱ τάφοι τῶν ἡρώων ἦσαν ἀσκεπεῖς. Ἡ Μάρθα, ἡ Ξενία, ὁ πρεσβύτης πατὴρ τοῦ Μιχαὴλ καὶ πολεμισταὶ μετὰ αἱμοβαφῶν σημαιῶν περιεστοίχιζον αὐτούς. Ἡ θλῖψις ἀπεικονίζετο ἐπὶ τοῦ προσώπου πάντων. Οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ μὴ κλαύσῃ καὶ θρηνήσῃ. Ὁ Ἰωσὴφ Δελνίσκης ἐξ ὀνόματος τοῦ Νόβγορoδ ἔθετο ἐφ' ἑκάστου τῶν τάφων «χάρτην δόξης!...»* Ἐκήδευσαν αὐτοὺς ὑπὸ τὸν κυματισμὸν τῆς ἐθνικῆς σημαίας. Ἡ Δημογεροντισσα ἔστη ἐπὶ τοῦ τάφου· ἐκράτει εἰς τὰς χεῖρας αὐτῆς ἄνθη καὶ εἶπε:

«Τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς ἀνδρείους! αἶσχος καὶ ἀτίμωσις εἰς τοὺς δειλούς! Ἐνταῦθα κεῖνται περίδοξοι ἥρωες,—οἱ ἄθλοι αὐτῶν ἐπετελέσθησαν,—ἡσύχασαν ἐν τῷ τάφῳ καὶ οὐδὲν πλέον τῇ πατρίδι ὀφείλουσιν· ἀλλ' ἡ πατρὶς ὀφείλει αὐτοῖς αἰωνίαν εὐγνωμοσύνην. Ὦ Νοβγορodῖνοι πολεμισταί. Τίς ἐξ ὑμῶν δὲν ἐπιφθονεῖ τὴν τύχην των; Οἱ ἀνδρεῖοι καὶ οἱ μικρόψυχοι ἀποθνήσκουσι: μακάριος ἐκεῖνος, ὃν λυποῦνται οἱ πιστοὶ συμπολῖταί του, καὶ καυχῶνται διὰ τὸν θάνατόν του. Ἴδετε τὸν γέροντα τοῦτον, τὸν γονέα τοῦ Μιχαήλ: κεκυρτωμένος ἐκ τῶν ἐτῶν καὶ τῶν νόσων, ἄπαις περὶ τὴν τελευτὴν τοῦ βίου του, δοξάζει τὸν οὐρανόν, διότι τὸ Νόβγορoδ κηδεύει τὸν μέγαν υἱόν του. Ἴδετε τὴν νεαρὰν ταύτην χήραν· δι' αὐτήν, οἱ ψαλμοὶ τοῦ γάμου συνηνώθησαν μετὰ τῶν νεκρωσίμων ὕμνων, ἀλλ' αὕτη εἶνε καρτερικὴ καὶ μεγαλόφρων, διότι ὁ σύζυγος αὐτῆς ἀπέθανεν ὑπὲρ πατρίδος... Λαέ, ἂν ὁ ὕψιστος θέλῃ νὰ διατηρήσῃ τὴν ὑπαρξίν σου, ἂν τὸ ἄνωθεν ἡμῶν ἀπειλητικὸν νέφος διασκεδασθῇ καὶ ὁ ἥλιος καταυγάσῃ ἀκόμη τὸν θρίαμβον τῆς ἐλευθερίας τοῦ Νόβγορoδ, ἡ θέσις αὕτη ἔστω σοι ἱερά! Γυναῖκες διάσημοι ἂς στολίζωσιν αὐτὴν δι' ἀνθέων, ὡς ἐγὼ νῦν στολίζω δι' αὐτῶν τὸν τάφον τοῦ προσφιλεστέρου τῶν υἱῶν μου...» (Ἡ Μάρθα ἔρρανεν ἄνθη)... «καὶ τὸν τοῦ γενναίου ἥρωος, ἐχθροῦ ποτε τῶν Βορέτσκη· ἀλλ' ἡ σκιὰ αὐτοῦ συνεφιλιώθη μετ' ἐμοῦ, ἠγαπῶμεν ἀμφότεροι τὴν πατρίδα!... Πρεσβῦται, ἄνδρες καὶ νεανίαι, ἂς γεραίρωσιν ἐνθάδε τὴν τελευτὴν τῶν ἡρώων καὶ ἂς καταρῶνται τὴν μνήμην τοῦ προδότου Δημητρίου!...»

— Κατάρα, αἰωνία κατάρα εἰς τὸ ὄνομα καὶ τὸ γένος αὐτοῦ!» ἀνεφώνησαν ἅπαντες οἱ ὑπάλληλοι καὶ πολῖται, καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δημητρίου ἔπεσε νεκρὸς ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους τοῦ λαοῦ, ἡ δὲ σύζυγος αὐτοῦ ἀπελπις, ἐρρίφθη εἰς τὰ ταραχώδη τοῦ ποταμοῦ κύματα.

Ἤδη αἱ λεγεῶνες τοῦ Ἰωάννου ἐπλησίαζον πρὸς τὴν ἔνδοξον πόλιν καὶ βραδέως περιεκύκλουν αὐτήν· ὁ λαὸς ἐκ τῶν ὑψηλῶν τειχῶν ἐθεώρει τὰς φοβερὰς κινήσεις αὐτῶν. Ἤδη ἡ λευκὴ σκηνὴ τοῦ δουκός, φέρουσα ἄνωθεν χρυσῆν σφαῖραν, ἵστατο πρὸ τῶν μοσχοβιτικῶν πυλῶν καὶ δημογέρων ἀπεστάλη πρέσβυς παρὰ τῷ Ἰωάννῃ. Οἱ Νοβγορodῖνοι, πρόθυμοι νὰ ἀποθάνωσιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, ἐπεθύμουν κρυφίως νὰ διατηρήσωσιν αὐτὴν διὰ τῆς εἰρήνης. Ἡ Μάρθα ἐγνώριζε τὰς καρδίας τοῦ λαοῦ, τὴν ψυχὴν τοῦ μεγάλου δουκὸς καὶ ἀνέμενεν ἡσύχως τὴν ἀπάντησίν του. Ὁ ἀπεσταλμένος ἐπανέκαμψε μὲ πρόσωπον ἐκφράζον θλῖψιν· αὕτη διέταξεν αὐτὸν νὰ ἀνακοινώσῃ δημοσίᾳ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀποστολῆς του...

«Πολῖται! εἶπεν οὗτος, οἱ σοφοὶ ἡμῶν ὑπουργοί, ἐνόμισαν, ὅτι ὁ δοὺξ τῆς Μόσχας, καίτοι νικητής, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς νίκης, τῆς δυσχεροῦς καὶ τυχαίας, πεπεισμένος εἰς τὴν μεγαλοφροσύνην τῶν νοβγορodίνων, δύναται ἀκόμη νὰ εἰρηνεύσῃ μεθ' ἡμῶν... Οἱ βογιάραι μὲ ὡδήγησαν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἰωάννου... Γνωρίζετε, τὸ μεγαλεῖόν του: δι' ἀλαζόνος βλέμματος καὶ ἐπιτακτικῆς κινήσεως τῆς χειρὸς ἀπήτησε παρ' ἐμοῦ σημεῖα δουλικῆς ταπεινότητος. «Δοὺξ! τῷ εἶπον: Τὸ Νόβγορoδ εἶνε ἐλεύθερον ἔτι! ποθεῖ τὴν εἰρήνην, ἀλλ' οὐχὶ τὴν δουλείαν. Εἴδες πῶς ἀποθνήσκομεν διὰ τὴν ἐλευθερίαν· ἐπιζητεῖς ἀκόμη τὴν ματαίαν αἱματοχυσίαν; Φείσθητι τῶν ἡρώων σου· ἡ ἰσχὺς αὐτῶν εἶνε ἀναγκαία εἰς τὴν πατρίδα Ρωσίαν. Ἂν τὸ ταμεῖόν σου ἐξηντλήθη, ἂν τὰ πλούτη τοῦ Νόβγορoδ σὲ δελεάζωσι, λάβε τοὺς θησαυροὺς ἡμῶν· αὔριον σοί τους φέρομεν εἰς τὸ στρατόπεδόν σου μετὰ χαρᾶς, διότι τὸ αἷμα τῶν συμπολιτῶν ἡμῶν, εἶνε πολυτιμώτερον. Ἄφες μόνον ἡμῖν τὴν εὐτυχίαν νὰ κυβερνώμεθα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων νόμων μας, καὶ θὰ σὲ ἀποκαλοῦμεν εὐεργέτην μας· θὰ λέγωμεν: ὁ Ἰωάννης ἠδύνατο νὰ μᾶς στερήσῃ τοῦ ὑψίστου ἀγαθοῦ καὶ δὲν τὸ ἔπραξε—εἶνε ἀξιέπαινος. Ἀλλ' ἂν δὲν θέλῃς εἰρήνην μετ' ἀνδρῶν ἐλευθέρων, γνώρισον ὅτι ἡ καθ' ἡμῶν ἐντελὴς νίκη ἔσεται ἡ καταστροφὴ αὐτῶν, καὶ ἡμεῖς ἀναπνέομεν ἀκόμη καὶ δυνάμεθα νὰ κρατήσωμεν ὅπλα· γνώρισον ὅτι οὔτε σύ, οὔτε οἱ ἀπόγονοί σου θὰ πεισθῶσιν εἰς τὴν ἀλήθειαν τῆς ὑποταγῆς τοῦ Νόβγορoδ, ἐνόσῳ τὰ ἀρχαῖα αὐτοῦ τείχη δὲν ἀπερημωθῶσιν, ἢ δὲν δεχθῶσιν ἐν ἑαυτοῖς κατοίκους, ξένους πρὸς τὸ αἷμα ἡμῶν!»

«—Ὑποταγὴ ἄνευ ὅρων, ἢ θάνατος τοῖς στασιασταῖς!» ἀπεκρίθη ὁ Ἰωάννης καὶ ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ μετ' ὀργῆς. Ἐγὼ ἀνεχώρησα...»

Ἡ Μάρθα προεῖδε τὸ ἀποτέλεσμα. Ὁ λαὸς ἐν φοβερᾷ ἀγανακτήσει ἀπήτει στρατάρχην καὶ μάχας. Τὸ σκῆπτρον τοῦ ἀρχιστρατήγου ἐδόθη εἰς Ἀλέξανδρον τὸν Περιφανῆ καὶ ἡ μάχη ἐπαγελήφθη...

Ἀγὼν ἔνδοξος καὶ μέγας! μόνον ρῶσοι ἠδύναντο νὰ πολεμῶσιν οὕτως ἀμφοτέρωθεν, ἠδύναντο νὰ νικῶσι καὶ νὰ νικῶνται. Ἐμπειρίαν, ψυχραιμίαν, γενναιότητα καὶ ἀριθμόν, ταῦτα εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ὁ Ἰωάννης· τοὺς νοβγορodίνους διέκρινεν ἀπεγνωσμένη ἀνδρία, ἥτις ἐδιπλασίαζε τὰς δυνάμεις αὐτῶν καὶ ἀντικαθίστα τὴν ἐμπειρίαν. Συχνάκις ὁ Ἰωάννης βλέπων τὸν ἔνδοξον ὅλεθρον τῶν καρτερικῶν νοβγορodίνων, ἀνεφώνει μετὰ θλίψεως: «Ἐν αὐτοῖς, στεροῦμαι τοὺς προσφιλεστέρους τῶν ὑπηκόων μου!» Οἱ μοσχοβῖται βογιάροι συνεβούλευον αὐτὸν ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς πόλεως, ἀλλ' ἡ μεγάλη αὐτοῦ ψυχὴ δὲν ἤθελε νὰ ὑποχωρήσῃ ἐνώπιον τῶν ἀνυποτάκτων. «Θέλετε νὰ θέσω τὸ στέμμα τοῦ Μονομάχου ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν στασιαστῶν;...» ἔλεγεν οὗτος μετὰ θυμοῦ. Καὶ οἱ σκαιοὶ Μουρομῖται, κάτοικοι τῶν σκοτεινῶν δασῶν, καὶ οἱ ὁρμητικοὶ Βλαδημιρῖται ἔσπευδον πρὸς αὐτὸν ἐπίκουροι. Τρὶς ἀντικατεστάθη ὁ δουκικὸς λόχος, ὃν ἀπήρτιζον γενναῖοι εὐγενεῖς, καὶ αἱ σημαῖαι αὐτοῦ, (ἐφ' ὧν ὑπῆρχε γεγραμμένον «μεθ' ἡμῶν ὁ Θεὸς καὶ ὁ ἡγεμών!»), ἐκάπνιζον αἵματι.

Ὅπως ὁ Ἰωάννης, διὰ τοῦ μεγαλείου του ἐνεθουσία τὰς μοσχοβιτικὰς λεγεῶνας, οὕτω καὶ ἡ Μάρθα ἐν Νόβγορoδ ἐξήγειρε τὰ πνεύματα καὶ τὰς καρδίας. Ὁ λαός, συχνάκις μεγαλόψυχος, οὐχὶ σπανίως ἀδύνατος, ἀπηλπίζετο βλέπων τὰς ἐρχομένας εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ δουκὸς ἐπικουρίας.

— Μάρθα! ἔλεγον· τίνα ἔχομεν σύμμαχον; Τίς θὰ συνδράμῃ τὴν ὑπερήφανον πόλιν;

— Ὁ οὐρανός! ἀπεκρίνετο ἡ δημογερόντισσα· τὸ ὑγρὸν φθινόπωρον προσεγγίζει, τὰ περικυκλοῦντα ἡμᾶς τενάγη ταχέως θὰ μεταβληθῶσιν εἰς ἀπέραντον πέλαγος, αἱ σκηναὶ τοῦ Ἰωάννου θὰ βυθισθῶσιν ἐν αὐτοῖς, ἡ δὲ στρατιά του θὰ καταστραφῇ ἢ θὰ ὑποχωρήσῃ.

Ἀκτὶς ἐλπίδος δὲν ἀπεσβέννυτο ἐν ταῖς καρδίαις, καὶ οἱ Νοβγορodῖνοι ἐμάχοντο. Ἡ Μάρθα ἵστατο ἐπὶ τοῦ τείχους, ἐθεώρει τὰς μάχας καὶ ἐκράτει εἰς χεῖρας τὴν ἐθνικὴν σημαίαν· βλέπουσα ἐνίοτε τὴν ὑποχώρησιν τῶν Νοβγορodίνων, ἀνεφώνει φοβερῶς, καὶ διὰ κινήσεως τῆς σημαίας μετέστρεφε τοὺς πολεμιστὰς εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης. Ἡ Ξενία δὲν ἀπεχωρίζετο τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ, βλέπουσα τὴν πτῶσιν τῶν ἡρώων, διελογίζετο: «οὕτως ἔπεσε καὶ ὁ προσφιλής μου Μιροσλάβ!»

Ἐνόμιζέ τις ὅτι ἡ ἀθῶα αὕτη καὶ ἤρεμος ψυχὴ ἐφαιδρύνετο εἰς τὴν φρίκην τῆς αἱματοχυσίας—τοσοῦτῳ θαυμασία εἶνε ἡ τῆς ἀγάπης ἐπιρροή! Ἡ φρίκη αὕτη ζωηρῶς ἀνεμίμνησκεν αὐτῇ τὴν τελευτὴν τοῦ φίλου της. Ἀνεγνώρισε τὸν Χόλμσκην ἐκ τῆς πανοπλίας του, ἐρυθρᾶς ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ Μιροσλάβ. Τὸ φλογερὸν αὐτῆς βλέμμα ἐπεκαλεῖτο ἅπαντα τὰ ξίφη τῶν νοβγορodίνων κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ μοσχοβίτου στρατάρχου· ἀλλ' ἡ σιδηρᾶ αὐτοῦ ἀσπὶς ἀπέκρουε τὰ κτυπήματα, κατέθραυε τὰ ξίφη καὶ ἡ χεὶρ τοῦ ἰσχυροῦ ἥρως κατέπιπτε βαρεῖα, πλήττουσα καὶ ἐξολοθρεύουσα τοὺς τολμηροὺς ἐναντίους. Ἀλέξανδρος ὁ Περιφανὴς ἔσπευδε φαιδρὸς εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης καὶ ἐπέστρεφε τεθλιμμένος· προεῖδεν

* Εἰς τοὺς χάρτας τούτους, λέγει ὁ συγγραφεύς, ἀνεφέροντο αἱ ἔνδοξοι πράξεις τοῦ μεταστάντος.

οὗτος τὴν ἀναπόφευκτον τῆς πατρίδος συμφοράν. Ἐπεδίωκε μόνον ἔνδοξον θάνατον, ὃν καὶ εὗρεν ἐν μέσῳ τοῦ μοσχοβιτικοῦ στρατεύματος. Ἔκτοτε μόνοι οἱ γενναῖοι νεανίαι ἀντικαθίστων τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν νοβογορδίνων, διότι ἡ νεότης ἀείποτε εἶνε τολμηρά. Οὐδεὶς αὐτῶν ἀπέθανε χωρὶς νὰ ἐκτελέσῃ ἔνδοξόν τινα πρᾶξιν.

Νύκτα τινὰ ὁ ἐφορεύων ἐκ τῶν δημογερόντων προσεκάλεσε τοὺς ἐπιφανεστέρους τῶν βογιάρων εἰς συμβούλιον καὶ κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἐκρούσθη ὁ μέγας κώδων. Οἱ πολῖται ἔσπευδον εἰς τὴν Μεγάλην πλατεῖαν καὶ πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐστράφησαν ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦ Βαδίμου. Ἡ Μάρθα καὶ ἡ Ξενία ὡδήγουν πρὸς τὰς βαθμίδας αὐτὸν τὸν ἐρημίτην Θεοδόσιον. Ὁ λαὸς ὁμοφώνως ἐξεδήλωσε τὴν εὐχαριστον ἔκπληξίν του. Ὁ γέρων ἐθεώρει τοὺς πάντας προσηνῶς, περιεπτύχθη τοὺς ἐπιφανεστέρους καὶ εἶπεν ἐγείρων τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν:

«Φιλτάτη πατρίς! δέχθητι καὶ πάλιν εἰς τὰς ἀγκάλας σου τὸν Θεοδόσιον!... Κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς εὐτυχίας σου, ἐδέομην τοῦ Ὑψίστου εἰς τὴν ἔρημον· ἀλλ' οἱ ἀδελφοί μου ἀπόλλυνται καὶ ἐγὼ ὀφείλω νὰ συναποθάνω μετ' αὐτῶν, ἵνα πληρωθῇ ἡ ἐνορκος ὑπόσχεσις τῆς νεότητός μου καὶ τοῦ γένους τῶν Μολίνσκη!»

Ὁ Ἰωσὴφ Δελίνσκης, συνοδευόμενος ὑπὸ ἀξιωματικῶν καὶ βογιάρων κομίζει τὴν χρυσῆν ἅλυσιν ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, περιβάλλει δι' αὐτῆς τὸν τράχηλον τοῦ πρεσβύτου καὶ λέγει αὐτῷ:

«Γένοῦ καὶ πάλιν ἀρχηγὸς τῆς ἐνδόξου πόλεως! ἐκπλήρωσον τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου! Μετὰ χαρᾶς σοὶ παραχωρῶ τὸ ἀξίωμά μου, δύναμαι νὰ κρατῶ τὰ ὅπλα, δύναμαι νὰ ἀποθάνω μαχόμενος!... Λαέ! ἐκδήλωσον τὴν θέλησίν σου!»

Ὁ λαὸς ἐζητωκραύγασε βροντοφώνως, ἡ δὲ Μάρθα εἶπεν:

«Ὦ ἔνδοξε θρίαμβε τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης! Ὁ γέρων, ὃν ἡ πατρὶς πρὸ πολλοῦ ἤδη ἐθρήνει ὡς νεκρόν, ἀνίσταται, ἵνα τὴν ὑπηρετήσῃ! Ὁ ἀναχωρητής, ὅστις ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τῆς ἐρήμου καὶ τῶν ἐπιγείων παθῶν, ἐλησμόνησεν ἤδη ἁπάσας τὰς χαρὰς καὶ τὰς λύπας τοῦ ἀνθρώπου, ἀνεμνήσθη καὶ αὖθις τῶν καθηκόντων τοῦ πολίτου, ἐγκαταλείπει τὸν εἰρηνικὸν λιμένα καὶ θέλει νὰ συμμερισθῇ μεθ' ἡμῶν τοὺς κινδύνους θυελλωδῶν ἐποχῶν! Λαὲ καὶ πολῖται! Τίς ἀπελπίζεται; Τίς δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ οὐρανοῦ, ἀφοῦ ὁ οὐρανὸς παραχωρεῖ ἡμῖν τὸν ἐκλεκτὸν αὐτοῦ, ἀφοῦ ἑκατοντοῦτις σοφὰ καὶ ἀρετὴ θὰ προεδρεύσῃ τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου; Ἐπέστρεψεν ὁ Θεοδόσιος, ἐπανῆλθε καὶ ἡ εὐημερία, ἧς ποτε ἀπηλαύετε ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην διεύθυνσίν του. Τότε ἡ ἀνάμνησις τῶν παρελθουσῶν συμφορῶν, δι' ὧν ἐδοκιμάσθη ἡ εὐστάθεια τῶν καρδιῶν τῶν νοβγορδίνων, θὰ μεταβληθῇ πρὸς δόξαν μας καὶ ἐσόμεθα εὐδαιμονέστεροι, διότι ἡ δόξα εἶνε ἡ εὐδαιμονία τῶν μεγάλων λαῶν!»

(Ἕπεται τὸ τέλος)

Α. Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

GEORGES DURUY

ΕΝ ΑΡΜΟΝΙΑ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΚΒ'.

Μέγας λόγος ἐγίνετο ἐν Παρισίοις περὶ τοῦ χοροῦ μετημφιεσμένων, ὅστις ἐπρόκειτο νὰ δοθῇ ὑπὸ τοῦ κ. Μπλούμ, τοῦ ὑπερπλούτου φίλου τῶν Λεκουτυριέ, ἐπὶ τῇ ἐγκαινιάσει νέου μεγάρου, ὅπερ ᾠκοδόμησε, χάρις εἰς τὰς τελευταίας ἐπιτυχεῖς ἐπιχειρήσεις του ἐπὶ τῶν παστῶν ἰχθύων. Νεανίαι τινὲς γινώσκοντες ἐκ τῶν προτέρων διαφόρους λεπτομερείας περὶ τῆς λαμπρότητος τῆς ἑορτῆς ταύτης, ἐθεώρουν ὡς καύχημά των νὰ μεταδίδωσιν αὐτὰς ἀπὸ αἰθούτης εἰς αἴθουσαν. Προπαρεσκευάζοντο χαριέσταται ἐκπλήξεις· πέντε ἢ ἓξ κύριοι, ἐκ τῶν καλοθελητῶν τοῦ μεγάλου κερδοσκόπου, εἶχον ἀποφασίσει νὰ μεταμφιεσθῶσιν εἰς λάρους καὶ διάφορα ἄλλα πτηνὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ. Τοῦτο δὲ θὰ ἦτο λεπτὸς ὑπαινιγμὸς ἐνθυμίζων πῶς ἀπεκτήθη ἡ πολυτέλεια τοῦ κ. Μπλούμ. Ἐπεζήτουν προσκλήσεις καὶ ἔρθανον μέχρι μικροπρεπείας, ἵνα τύχωσι τοιούτων.

Ὁ χρηματιστικὸς κόσμος περὶ ἄλλου δὲν ἐσκέπτετο. Ἡ συνοικία τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ ἤρχιζε νὰ ἐνδιαφέρηται καὶ αὐτή. Ὁ Κόμης δὲ Σεμεῖλ, — οὗ οἱ πρόγονοι εἶχον παράσχη ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ'. ἀρκετὰ σπουδαίας πολιτικὰς ὑπηρεσίας, — ἀπεδείκνυεν ὅτι ἡ κληρονομικὴ εὐγένεια δὲν εἶνε ματαία λέξις, διαπραγματευόμενος μετὰ πολλῆς δεξιότητος καὶ ἀντὶ μεγάλων χρηματικῶν ποσῶν τὴν παρουσίαν ἐν τῷ χορῷ τούτῳ ἀριθμοῦ τινος τιτλούχων κυριῶν, αἵτινες ἐφαίνοντο διστάζουσαι ἔτι ὀλίγον, ἀλλ' ἐντὸς μικροῦ θὰ ἔκρυπτον τοὺς τίτλους των ἐν τῷ θυλακίῳ καὶ θὰ ἐνεφανίζοντο εἰς τὴν ἑορτήν. Ὁ κ. Μπλούμ, ἦτο γνωστὸν ὅτι εἰς τοιαύτας περιστάσεις δὲν ἐφειδωλεύετο· ἡ κοινὴ λοιπὸν γνώμη ἐπίστευεν ὅτι ἡ μεσολάβησις τοῦ κ. δὲ-Σιμεῖλ θὰ ἠμείβετο τοὐλάχιστον διὰ χιλίων λουδοβικίων.

— Σήμερον ἔλαβον τὴν προσκλησιν τοῦ κ. Μπλούμ, εἶπεν ἡμέραν τινὰ πρὸς τὴν σύζυγόν του ὁ Ραϋμόνδος. Εἶνε διὰ τὰς 15... θὰ ἔλθητε;

— Ὄχι.

— Ἀμεταθέτως;

— Ἀμεταθέτως.

— Θὰ εἶνε ἐν τούτοις πολὺ ὡραία ἑορτή. Δὲν εἶσθε δὲ εἰσέτι εἰς κατάστασιν νὰ μὴ ἐξέρχησθε πλέον τοῦ οἴκου σας.. Θὰ διασκεδάσητε.... Διατὶ δὲν ἔρχεσθε μαζή μου;

— Θὰ ὑπάγητε λοιπόν;

— Ἀναμφιβόλως..... Σεῖς δὲν ἐπεμείνατε τόσον, ὅπως μὲ παρουσιάσητε εἰς τὴν οἰκογένειαν αὐτήν;.... Ἄλλως, σᾶς ἐπαναλαμβάνω, ὅτι θὰ παράσχῃ πολὺ ἐνδιαφέρον ὁ χορὸς οὗτος..... Ὅταν δέ τις εἶνε μυθιστοριογράφος ὀφείλει νὰ ἴδῃ ταῦτα πάντα· τὸ παρελθὸν ἔτος δέν μοι ἐλέγετε τοῦτο σεῖς ἡ ἰδία;

— Βεβαιώθητε, ὅτι δὲν θὰ γείνω κώλυμα εἰς τοῦτο.... Πῶς θὰ μεταμφιεσθῆτε;

— Δὲν ἀπεφάσισα ἀκόμη... Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς ταυρομάχον... Πῶς σᾶς φαίνεται;

— Ἀ! ναί... Διότι ἡ κυρία δὲ Σιζεράκ σᾶς εἶπεν εἰς Βιαρρὶτζ ὅτι ὁμοιάζετε μὲ Ἱσπανόν;... Μεταμφιεσθῆτε, ἀφοῦ τὸ θέλετε, εἰς ταυρομάχον... Πόσον μακρὰν εἶνε ἡ ἐποχὴ ἐκείνη τοῦ Βιαρρὶτζ, δὲν εἶνε οὕτως; Μετὰ τρεῖς μῆνας θὰ συμπληρωθῶσι δύο ἔτη ἀφ' ὅτου εἴμεθα ἐκεῖ... Τὸ διάστημα δὲν εἶνε πολὺ· ἐν τούτοις, πόσαι μεταβολαὶ ἔκτοτε!...

Τὴν ἑσπέραν τοῦ χοροῦ, ὁ Ραϋμόνδος πρὶν ἢ ἀναχωρήσῃ μετέβη νὰ εἴπῃ τὴν καληνύκτα εἰς τὴν σύζυγόν του.

— Πῶς, εἶπεν, εἶσθε μόνη; Ἡ μήτηρ σας ἀπῆλθεν ἤδη!

Ἡ κυρία Λεκουτυριὲ ἐδείπνησε μετ' αὐτῶν, ὑπεσχέθη δὲ πράγματι ὅτι θὰ διέλθῃ τὴν ἑσπέραν παρὰ τῇ θυγατρί της· ἀλλ' ἰδοῦσα ὅτι θὰ ἔμενε μόνη μετὰ τῆς Κλαίρης, ἡς ἡ συμπεριφορὰ ἤλλαξε τόσον, ἡ δὲ συνδιάλεξις κατέστη τόσον διάφορος καὶ μονότονος, ὥστε ἐνέπνεεν ἀνησυχίαν εἰς τὴν ἀνίατον μητρικήν της κουφότητα, εὗρε πρόφασίν τινα καὶ ἀπῆλθεν.

— Ἐὰν τὸ ἐγνώριζον, θὰ ἔμενον μεθ' ὑμῶν μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν θὰ καταλιθῆτε, εἶπεν ὁ Ραϋμόνδος. - Δὲν ἐφανταζόμην ὅτι θὰ σᾶς ἄφινε μόνην ἡ μήτηρ σας...

— Ἤρχισα νὰ συνειθίζω εἰς τοῦτο, φίλε μου... Ἀλλά... δὲν εἶμαι καὶ μόνη, μείνατε ἥσυχος...

Λέγουσα δὲ τοὺς λόγους τούτους, ὑπέδειξε μικροσκοπικὸν χαριέστατον κάλυμμα πλεκτόν, ὅπερ ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐτελείωνε. Παρετήρει τοῦτο μετὰ τρυφερότητος, ὡς εἰ διέβλεπεν ἤδη τὴν προσφιλῆ μικρὰν κεφαλήν, ἥτις μετά τινας μῆνας θὰ το ἐπλήρου.

— Θέλετε νὰ μείνω; ἠρώτησε μετὰ συγκινήσεως ὁ Ραϋμόνδος.

Τὸν ἠτένισε κατὰ πρόσωπον, ἵνα κρίνῃ περὶ τῆς εἰλικρινείας του.

Ἐὰν δὲν εἶχεν ἀμφιβολίας, μετὰ πόσης χαρᾶς, μετὰ ποίας εὐγνωμοσύνης θὰ τῷ ἔλεγεν: «Ὦ! ναί, μείνατε!... Θλίβομαι τόσον, ὅταν δὲν εἶσθε πλησίον μου, ὅταν γνωρίζω ὅτι εὑρίσκεσθε ἐν τῷ μέσῳ ἄλλων ξένων γυναικῶν!... Μείνατε,.. Θὰ ἐργασθῆτε ἐκεῖ... ἐγὼ δὲ οὐδὲ λέξιν θὰ σᾶς εἴπω· διὰ τοῦ νοὸς μόνον θὰ σᾶς ὁμιλῶ... Ἓν βλέμμα σας μόνον θὰ ζητῶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν..Καὶ θὰ εἶμαι εὐτυχεστάτη!Ὅταν δὲ ἐργασθῆτε ἀρκετά, θὰ καταλιθῶμεν καὶ θὰ ἐξακολουθῶμεν ἐν τῷ ὕπνῳ μας, νὰ σκεπτώμεθα, σεῖς τὸ βιβλίον σας, ἐγὼ τὸ τέκνον μου!...»

Ἰδοὺ ὁποῖοι θὰ ἦσαν οἱ λόγοι, οἵτινες ἐκ τῆς καρδίας θ' ἀνήρχοντο εἰς τὰ χεῖλη της, ἐὰν δὲν κατετρύχετο, ἡ ταλαίπωρος, ὑπὸ ἀπαισίου καὶ ἀκαταδαμάστου δυσπιτίας. Ὡς κατὰ τὴν ἄλλην ἑσπέραν τοῦ χοροῦ, οὕτω καὶ τότε ἠσθάνθη κοχλάζουσαν τὴν ζωὴν ἐν ταῖς βαθείαις πηγαῖς τῆς μητρότητος. Μία λέξις μόνη θὰ ἤρκει νὰ ρίψῃ πρὸ τῶν ποδῶν της τὸν σύζυγον, ὅστις πάντοτε τὴν ἠγάπα, ἀλλὰ δι' ἀγάπης τεταραγμένης καὶ ἀλγεινῆς, διὰ μιᾶς μόνης λέξεως τὰ πάντα θὰ ἐπανωρθοῦντο, τὰ πάντα θὰ ἐλησμονοῦντο, καὶ ἀντὶ τῶν ἐπιβαλλομένων ἀλλήλοις καθημερινῶν δεινῶν, θὰ ἐγνώριζον τὴν εὐδαιμονίαν τῆς γαληνιαίας καὶ ἀμοιβαίας ἀγάπης. Ἀλλὰ τὴν λέξιν ταύτην, ἡ Κλαίρη δὲν τὴν ἐπρόφερεν. Αἱ δύο λοιπὸν ἐκεῖναι καρδίαι, αἱ ποθοῦσαι θερμότατα νὰ ἑνωθῶσιν, ἐλλείψει στιγμιαίας ἐμπιστοσύνης, ἐλλείψει μιᾶς λέξεως, εὑρέθησαν πάλιν δεινῶς κεχωρισμέναι.

— Εἴσθε ἀληθῶς ὡραῖος οὕτω μετημφιεσμένος... καὶ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς στερήσω τοῦ θαυμασμοῦ τῶν συνήθων θαυμαστριῶν σας.

Μόλις ἐνέδωκεν εἰς τὸν κακὸν δαίμονα, ὅστις ἀπαύστως ὤθει αὐτὴν νὰ προφέρῃ σκληροὺς λόγους, ἐνῷ ἡ καρδία της ἠτο πλήρης ἀγάπης καὶ τρυφερότητος, ἡ Κλαίρη μετημελήθη. Ἦτο ὅμως ἀργά.

— Συγγνώμην, εἶπεν ὁ Ραϋμόνδος, εἶχον φαντασθῆ ὅτι ἡ παρουσία μου ἠδύνατο νὰ σᾶς εἶνε εὐάρεστος.

Ἐξῆλθε τοῦ γραφείου κατηγανακτημένος. Μετὰ μικρὸν ἀντήχησεν ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ ὁ ὑπὸ τὸν θόλον ὑπόκωφος θόρυβος τῆς ἁμάξης. Ἡ Κλαίρη ἔτεινε τὸ οὖς. Ἤλπιζεν ὅτι ἐννοήσας τὴν πάλην τῶν ἀντιπαλαιόντων αἰσθημάτων, ἅτινα ἐβασάνιζον τὴν καρδίαν της, θὰ ἐπέστρεφε... Πῶς θὰ ἐξωμολογεῖτο πρὸς αὐτόν, πῶς θὰ τῷ ἐζήτει βοήθειαν καθ' ἑαυτῆς, κατὰ τῆς διηνεκοῦς ἀνησυχίας τοῦ ἐξησθενημένου πνεύματος τῆς, κατὰ τοῦ κατηραμένου ἐκείνου ἐνστίκτου, ὅπερ τὴν ἠναγκαζε νὰ λέγῃ πράγματα, δι' ἃ παρευθὺς μετημελεῖτο!... Ὁ ζηρὸς θόρυβος τῶν τροχῶν ἀντήχησεν ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου τῆς ὁδοῦ. Τότε ἡ νέα βαρωνὶς ἔκλινεν ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου τὴν ὡχρὰν κεφαλήν της καὶ θλίβουσα διὰ τῶν χειρῶν τὸν μικρὸν τοῦ τέκνου της σκοῦφον, ἠσθάνθη ὅτι ἡ πτωχή της καρδία ἐβυθίζετο εἰς ἄπειρον μελαγχολίαν.

Φθάσας παρὰ τῷ κ. Μπλούμ, ὁ Ραϋμόνδος εὗρεν ἀρξαμένην ἤδη τὴν ἑορτήν. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν πρώτην αἴθουσαν καὶ εὑρέθη ἐν μέσῳ ὁμίλου θορυβώδους καὶ ποικίλου συγκειμένου ἐξ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν φερόντων μεταμφιέσεις πάσης ἐποχῆς καὶ πάσης χώρας. Ὑπὸ τὸ τραχὺ φῶς μυρίων ἠλεκτρικῶν λυχνιῶν, τὸ πλῆθος ἐκεῖνο ἐγέλα, ἐφώναζεν, ἐκινεῖτο ἐν ἀταξίᾳ καὶ μετ' ἐλευθερίας, ἥτις ἦτο μὲν εὐχάριστος, ἀλλὰ ἐκ τῶν ὁμιλιῶν καὶ τῆς στάσεως ἑνὸς ἑκάστου ἐδίδεν εἰς τὴν ἑορτὴν ὄψιν δημοσίου τινὸς χοροῦ. Πολλοὶ ἄνδρες εἶχον ἤδη ἐγκατασταθῆ εἰς τὸ κυλικεῖον, καίτοι τὸ μεσονύκτιον δὲν ἐσήμανεν ἔτι· ἔτρωγον καὶ ἔπινον, πρὸ τῶν αὐστηρῶς ἐπιτηρούντων ὑπηρετῶν, μετὰ ποταπῆς λαιμαργίας· ἄλλοι χορτασθέντες ἤδη, — προσωρινῶς τοὐλάχιστον, — μετέβαινον εἰς τὸ καπνιστήριον, ὅπου βεβυθισμένοι ἐντὸς χαμηλῶν καθισμάτων, ἐκάπνιζον ὀγκωδέστατα σιγάρα, ἐξ ὧν... ἐν τῇ ἀφαιρέσει των, ἐρριψάν τινα ἐν τοῖς θυλακίοις των.

Μεταξὺ δύο ἐμφυσημάτων συνδιελέγοντο περὶ τοῦ ἀμφιτρύονός των, περὶ τῶν ἐπιχειρήσεων, δι' ὧν ἐσχημάτισε τὴν ὑπέρογκον περιουσίαν του, ὡμίλουν δὲ οὕτως, ὥστε θὰ ἦτο δυσχερὲς νὰ ἐννοήσῃ τις ὁποῖον αἴσθημα ἐνίκα ἐν τῇ καρδίᾳ των, τὸ τοῦ φθόνου, τὸ τοῦ θαυμασμοῦ ἢ τὸ τῆς περιφρονήσεως: πιθανῶς καὶ τὰ τρία ἀντεπροσωπεύοντο ἐξίσου ἐν τῇ ἀμέμπτῳ ἐκείνῃ συνδιαλέξει. Ἐὰν ἔκρινέ τις ἐκ τῆς φοβερᾶς καταναλώσεως τῶν σιγάρων καὶ ἐκ τῆς ἀδιαφορίας των πρὸς τὰ ἔπιπλα καὶ τοὺς τάπητας, θὰ ἐνόμιζεν ὅτι συνενοήθησαν σιωπηρῶς, νὰ ἐκδικηθῶσι κατὰ τῆς ἀναιδοῦς πολυτελείας τοῦ ἐπιδεξίου καὶ γενναίου ἐκείνου ἀνδρός, ὅστις τοὺς προσεκάλεσε νὰ συμμερισθῶσι μετ' αὐτοῦ τὸν καρπὸν τῶν κερδῶν του. Ἐνίοτε, ἐπὶ τῆς φλιᾶς θύρας τινὸς ἐνεφανίζετο ἡ κεφαλὴ τοῦ κ. Μπλούμ. Ἐπηγανο-ήρχετο, ἀκτινοβολῶν, μὲ τὸ μειδίαμα τοῦ θριάμβου ἐπὶ τῶν χειλέων, εὐχαριστημένος ὅτι αἱ αἴθουσαί του ἦσαν πλήρεις, ὅτι οἱ διασημότεροι ἄνδρες, αἱ μᾶλλον ὑπερήφανοι γυναῖκες, ὑπέστησαν τὴν ἀκατανίκητον ἐλκτικὴν δύναμιν τῶν ἑκατομμυρίων του, ὅτι ἐξετίμων τὸν καμπανίτην του, τὰ ὕδατα του, τὰ σιγάρα του, ὅτι ἐγέλων, ἐδιασκέδαζον, ὅτι ἔβοσκον μετ' ἀρκετῆς ὀρέξεως. Ἀποδίδων περιφρόνησιν ἀντὶ περιφρονήσεως, χαιρετίζων μὲ τὸ ἄκρον τῶν δακτύλων τὸν πράκτορα, δι' οὗ εἶχε στρατολογήσῃ τοὺς πλείστους, ὁ ὑψίπλουτος ἐκεῖνος, ἐθεώρει ὡς τὴν γλυκυτέραν τῶν ἐκδικήσεων νὰ ρίπτῃ τὴν φιλοξενίαν του ὡς ράπισμα εἰς τὸ πρόσωπον τῶν κεκλημένων του, χαίρων ὅτι κατεβίβαζεν ὅλα τὰ πλεονεκτήματα, ὧν ἐστερεῖτο, τὰ ὀνόματα, τοὺς τίτλους, πρὸ τῆς σκαιᾶς ὑπεροχῆς τοῦ μεγάλου ἐκ χρυσοῦ σωροῦ, ἐφ' οὗ ἦτο ἐνθρονισμένος.

Ὁ Ραϋμόνδος περιήρχετο ἀπὸ αἰθούσης εἰς αἴθουσαν παρατηρῶν μετὰ πολλῆς περιεργίας τὸ κρᾶμα τῆς μεγαλοπρεπείας καὶ τῆς χυδαιότητος, ὅπερ ἐχαρακτήριζε τὴν ἑορτὴν ταύτην. Παρετήρησε προσέτι ὅτι πολλοὶ εἶχον μεταμφιεσθῆ εἰς ζῶα· ἐθεώρησε δὲ τὴν ἐκλογὴν ταύτην ὡς δεῖγμα ἐνστίκτου εὐτελείας, ἀφοῦ ἦτο τόσον φυσικώτερον νὰ προτιμήσωσι μεταμφιέσεις, ὧν ἡ χάρις θὰ ἐπεδείκνυε τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν. Ὑπὸ τὸ σχῆμα μελεαγρίδος ἀνεγνώρισε κυρίαν φέρουσαν ὄνομα ἐπισήμου καὶ ἐνδόξου οἰκογενείας περιεκυκλοῦτο δὲ αὕτη ὑπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων νεανισκῶν μετημφιεσμένων εἰς καναρίνια.

Ἐνῷ δὲ ἐρειδόμενος ἐπὶ θύρας παρετήρει ροδόχρουν τι δόμινον, θιγὼν αὐτὸ ἐλαφρῶς διὰ τοῦ ριπιδίου, τοῦτο τῷ εὔχεται τὴν καλὴν ἑσπέραν μετὰ τόνου λαρυγγίζοντος, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ὑποκρύψῃ τὴν ἀληθῆ φωνήν του.

Ὁ Ραϋμόνδος, ἔκπληκτος, ἐστράφη καὶ εἶδεν ἐνώπιόν του κυρίαν, ἥτις ἐφαίνετο ὑψηλὴ καὶ παχεία· οὐδὲν ἄλλο ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ, — τοὐλάχιστον ἂν ἦτο νέα ἢ γραῖα, εὔμορφος ἢ ἄσχημος, — ὑπὸ τὰς πλουσίας πτυχὰς τοῦ μεταξίνου ἐνδύματος, ὅπερ τὴν ἐκάλυπτεν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν.

— Λοιπόν, ὡραῖε Ἱσπανέ, σὲ βλέπομεν καὶ εἰς τὰ πρόστυχα μέρη;

— Διότι ἤλπιζον νὰ σὲ συναντήσω, ἄγγελέ μου. ἀπήντησεν ὁ Ραϋμόνδος, μεθ' ἱκανῆς δεξιότητος.

— Ἀ! Ἔκαμες προόδους βλέπω... Πρὸ ἑνὸς ἔτους δὲν θὰ ἦσο ἱκανὸς νὰ μοὶ δώσῃς αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν...

— Μὲ γνωρίζεις λοιπόν;

— Παρὰ πολὺ περίεργος, ἀγόρι μου... Τοῦτο δὲν σ' ἐνδιαφέρει... Καὶ ποῦ ἄφησες τὴν σύζυγόν σου;

— Παρὰ πολλὴν περιέργειαν ἔχεις, ὡραῖόν μου δόμινο... Φροντίσατε κάλλιον διὰ τὰς ὑποθέσεις σας.

— Ἀπὸ τοῦ καλοῦ εἰς τὸ καλήτερον.... Ἀπεξεδύθης λοιπὸν ἐντελῶς τὴν βλακίαν σου...

Ἡ συνδιάλεξις ἐξηκολούθησε μὲ τὸ ἐλαφρὸν τοῦτο ὕφος. Ἐκπλαγεὶς κατ' ἀρχὰς ἐκ τῆς χάριτος, μεθ' ἧς ἡ προσωπιδοφόρος ἐχλευάζεν, — ὧν προσέτι σπουδαίως ὑποδεέστερος ἐν τῇ πάλῃ ταύτῃ, καθ' ὅτι ἐγνωρίζετο ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου του, ἐνῷ αὐτὸς δὲν τὸν ἐγνώριζεν, — ὁ Ραϋμόνδος ἀντέστη ἐν τούτοις, μεθ' ἱκανῆς ἑτοιμότητος. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξήφθη καὶ ἀπήντα οὐχὶ ἀδεξίως εἰς τὰ σκώμματα, ἅτινα τῷ ἐξηκόντιζον μετ' εὐφυΐας μᾶλλον ἢ κακίας. Εὗρε, μετὰ μικρόν, τόσην εὐχαρίστησιν εἰς τὴν παιδιὰν ταύτην, ὥστε, μόλις διεκόπη ἡ συνδιάλεξις, ἡ πρώτη αὐτοῦ σκέψις ἦτο ν' ἀκολουθήσῃ τὸ ροδόχρουν δόμινον, ὅπως ἀνακαλύψῃ τὸ ὄνομά του· ἀλλ' ἐκεῖνο ἐξηφανίσθη ἐντὸς τοῦ πλήθους. Χωρὶς νὰ τὸ ἐννοῇ καλῶς, ἠσθάνετο πρὸς αὐτὸ τὴν ἰδιάζουσαν ἐκείνην εὐγνωμοσύνην, ἣν αἰσθάνεσθε πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες παρέσχον ὑμῖν τὴν εὐκαιρίαν νὰ τοῖς ἀποδείξητε ὅτι εἶσθε εὐφυεῖς. Τῇ ἦτο ἐπίσης λίαν ὑπόχρεως διὰ τὰς λεπτὰς φιλοφρονήσεις, ὧν παρ' αὐτῆς ἔτυχε, φιλοφρονήσεις χαριεστάτας, συνδυαζομένας πρὸς ἄκακα σκώμματα, τοῦθ' ὅπερ ἀπέδιδεν αὐταῖς πλειοτέραν ἀξίαν. Ἐνῷ δὲ ἐπανήρχετο εἰς τὸν οἶκον, ὁ νοῦς του δὲν ἀπεσπᾶτο ἀπὸ τῆς γυναικὸς ἐκείνης, ἧς εἶδε μόνον τοὺς καστανοὺς ὀφθαλμούς. «Ποῦ μ' ἐγνώρισε; Πῶς γινώσκει περὶ ἐμοῦ ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μοὶ εἶπε;» Τοιαύτας ἐρωτήσεις ἀπέτεινεν ὁλόνεν εἰς ἑαυτὸν καὶ μὴ δυνάμενος ν' ἀπαντήσῃ, δυσηρεστεῖτο σφόδρα, τοῦτο δὲ προείδιδεν ἀρκούντως τὸ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον, ὅπερ ἠσθάνθη· αἰφνιδίως διὰ τὸ μικρὸν τοῦτο συμβάν.

Ὁ Ραϋμόνδος εὗρε τὴν σύζυγόν του ἀναγινώσκουσαν ἐν τῇ κλίνῃ της.

— Πῶς, Κλαίρη, εἶπε, δὲν κοιμᾶσθε ἀκόμη, ἐνῷ εἶνε δευτέρα ὥρα μετὰ μεσονύκτιον!

— Ἐδοκίμασα νὰ κοιμηθῶ, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην... Ἦτο ὡραῖος ὁ χορός;

— Ναί, ὀλίγον ἀκατάστατος, δι' ὃ... καὶ εἶμαι περισσότερον εὐχαριστημένος ὅτι δὲν ἤλθετε.

— Διεσκεδάσετε καλά;

— Ἦτο ἀρκετὰ περίεργος ἡ ἑορτή...

— Ἡ κ. δὲ Σιζεράκ θὰ ἦτο βεβαίως: τὴν συνηντήσατε;

Τὸ ὄνομα τοῦτο προφερόμενον ὑπὸ τῆς συζύγου του, εἰσῆλθεν ὡς ἀκτὶς φωτὸς εἰς τὸν νοῦν τοῦ Ραϋμόνδου· παρευθὺς ἐσκέφθη μὴ ἡ προσπεποιημένη ἐκείνη φωνὴ ἦτο τῆς γαρκησίας.

— Λοιπόν, ἐξηκολούθησεν ἡ Κλαίρη,

διατί ἀπεμείνατε οὕτω χωρὶς ν' ἀπαντήσητε;... Ἐκείνην σκέπτεσθε;

— Ἐγώ!... φαντάζεσθε ἀληθῶς τοῦτο; ... Πᾶν ἄλλο, σᾶς βεβαιῶ...

Ἐφεύδετο ἤδη. Ἡ Κλαίρη ἐννοήσασα ἀμυδρῶς, ὅτι ὁ σύζυγός της ὑπέκρυπτε τὰς σκέψεις του, ἐσίγησε. Παρετήρησε κατὰ τὰς ἑπομένας ἡμέρας, ὅτι ἦτο ἀφῃρημένος. Πράγματι, ἐσκέπτετο ἀεννάως τὸ συμβὰν τοῦ χοροῦ· ὁ δὲ πόθος του νὰ βεβαιωθῇ ἐὰν ἦτο ἡ μαρκησία, καθίστατο ἀνεπαισθήτως μονομανία. Ἐσκέφθη τέλος, ὅτι ὁ μόνος τρόπος, ὅπως ἀπαλλαχθῇ τῆς ὀχληρᾶς ταύτης σκέψεως, ἦτο νὰ μεταβῇ πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς κ. δὲ Σιζεράκ· οὕτω θὰ ἱκανοποίει τὴν περιεργίαν του καὶ δὲν θὰ ἐσκέπτετο πλέον τὸ ροδόχρουν δόμινον. Ἄλλως, δὲν ὤφειλε νὰ προσφέρῃ τὸ σύγγραμμά του εἰς ἐκείνην, ἥτις τόσον φιλοφρόνως ἐδέχθη αὐτὸν καὶ τὴν Κλαίρην εἰς Βιαρρίτζ;

Καὶ ἀνεμιμνήσκετο τοῦ εἰς τὴν Βίλλαν Ὀρτενσίαν γεύματος, τῆς ἐσπερίδος, τῶν εὐφροσύνων λόγων, οὓς τῷ ἐπεδαψίλευσε, τῶν στίχων, τοὺς ὁποίους ὑπεχρεώθη ν' ἀναγνώσῃ, τῆς πρώτης ἐκείνης ὡς συγγραφέως ἐπιτυχίας, ἧς ἡ ἀνάμνησις δὲν ἐπεσκιάσθη ἐν τῇ εὐγνώμονι μνήμῃ του ὑπ' ἄλλων μεγαλητέρων ἐπιτυχιῶν· ἀνεμιμνήσκετο πάντων τούτων μέχρι τῆς λευκῆς ἐκείνης ἐσθῆτος, τῆς κεκοσμημένης δι' ἐρυθροτάτων ταινιῶν. Ὅσον ἐσκέπτετο, τόσον πλειότερον ἐπείθετο ὅτι ὤφειλε νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ... Ἀπέφυγεν ὅμως νὰ ὁμολογήσῃ εἰς ἑαυτὸν ὅ,τι πρὸ ὀκτὼ ἡμερῶν, οὐδὲ ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ: τὸν μόνον, τὸν ἀληθῆ λόγον, νῦν τὸν διέκρινε: τὴν ἀπόκρυφον ἐπιθυμίαν νὰ διασκεδάσῃ ἔτι μετὰ τῆς εὐφυεστάτης ἐκείνης γυναικός. Ἀκριβῶς δέ, οἱ κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν εὑρισκόμενοι παρ' αὐτῇ ἐπισκέπται συνδιελέγοντο περὶ τοῦ χοροῦ τοῦ κ. Μπλούμ. Ὁ Ραϋμόνδος ἔσπευσε νὰ εἴπῃ ὅτι παρευρέθη εἰς τὴν διασκέδασιν ταύτην καὶ ὅτι εὐφυέστατον γυναικεῖον ροδόχρουν δόμινον ἐκέντησε σφόδρα τὸ ἐνδιαφέρον του.

— Ἐπληροφορήθητε τίς ἦτο; ἠρώτησεν ἡ κυρία Σιζεράκ μετὰ πλήρους ἀφελείας.

— Ὄχι, ἀπήντησεν· ἤλλασσε τὴν φωνήν της καὶ ἔκρυπτεν ἐπιμελῶς τὸ πρόσωπόν της.

— Θὰ ἦτο βεβαίως γραῖα καὶ δυσειδής... Λυπηρὸν τοῦτο, φίλτατε κύριε! ... Μὴ ἐρευνᾶτε... Ἐγνωρίσατε ἐξ αὐτῆς ὅ,τι καλήτερον εἶχε.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν, ἡ μαρκησία ἔπαιζε μετὰ ριπιδίου, ὅπερ ὁ Ραϋμόνδος ἀνεγνώρισεν... ἦτο παρόμοιον πρὸς τὸ τῆς προσωπιδοφόρου.

— Ὅ,τι καλήτερον εἶχε; ἐπανέλαβεν ὁ Ραϋμόνδος ἀτενίζων ἀσκαρδαμυκτὶ τὴν μαρκησίαν. Δὲν πιστεύω, κυρία μου.

Βλέπουσα ὅτι ἀνεγνωρίσθη ἐμειδίασεν.

Ἐξερχόμενος τῆς αἰθούσης τῆς μαρκησίας, ὁ Ραϋμόνδος ἠρώτα ἑαυτὸν ἐὰν θ' ἀνέφερε τῇ συζύγῳ του περὶ τῆς ἐπισκέψεως ταύτης. Καὶ διατί νὰ τὴν ἀποκρύψῃ;... Ποῖον κακὸν ἔπραξε μεταβαίνων παρὰ τῇ κυρίᾳ δὲ Σιζεράκ, ἵνα τῇ προσφέρῃ τὴν μυθιστορίαν του;... Δὲν ἦτο τοῦτο φυσικώτατον;... Βεβαίως ναί... ἀλλὰ καὶ τότε διὰ ποῖον πάλιν λόγον νὰ το ἀναφέρῃ;

Τίς οἶδεν, ἐὰν ἡ Κλαίρη, ἐν τῇ νευρικῇ καταστάσει, ἐν ᾗ εὑρίσκετο, καὶ κακῶς διατεθειμένη πρὸς τὴν μαρκησίαν τὶς οἶδεν, ἂν δὲν ἐλάμβανε παραλόγους ὑπονοίας ἐπὶ τῆς ἀθώας ταύτης σχέσεως, ἣν εἶχεν ἀνανεώσῃ. Ἦτο προτιμότερον νὰ σιωπήσῃ καὶ ν' ἀναμείνῃ: ὅπερ ἔπραξε. Τοιαύτη δὲ εἶνε ἡ ἐπιδεξιότης, ἣν καταβάλλει τις ὅπως ἀπατήσῃ ἑαυτόν, ὥστε ὁ Ραϋμόνδος κατώρθωσε νὰ πεισθῇ, ὅτι ἡ διαγωγή του αὕτη εἶχε δικαιολογίαν τὴν ἠρεμίαν τῆς συζύγου του καὶ οὐχὶ τὴν ἐξασφάλισιν συνεχῶν πρὸς τὴν κ. δὲ Σιζεράκ ἐπισκέψεων του· σόφισμα δεξιώτατον, ὅπερ τῷ ἐπέτρεπε νὰ καλλιεργῇ κρυφίως τὴν νέαν ταύτην φιλίαν, θεωρῶν πάντοτε ἄμεμπτον τὴν διαγωγήν του.

Εἶνε θλιβερώτατον νὰ παρακολουθῇ τις τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἀπείρων μικροπρεπειῶν, αἵτινες γεννῶνται ἔστω καὶ ἐν τῇ τιμιωτέρᾳ καὶ ἀκεραιοτέρᾳ τῶν συνειδήσεων, ὅταν ἀρχίζῃ αὕτη νὰ δολιεύηται τὸ καθῆκον.

Κατὰ τὸν Μάρτιον, ὅστις ἦτο ὁ πέμπτος μὴν τῆς ἐνδιαφερούσης καταστάσεως τῆς Κλαίρης, ὁ Ραϋμόνδος ἐπεσκέφθη πολλάκις τὴν κ. δὲ Σιζεράκ. Οὐδ' ἐζήτει νὰ διευκρινίσῃ τοὺς λόγους, δι' οὓς ἐτέρπετο ἐν τῇ συναναστροφῇ της. Ἀφῆκεν ἑαυτὸν νὰ κυριεύηται ὑπὸ τῆς συμπαθείας, ἣν τῷ ἐνέπνεε, καὶ δὲν ἐζήτει νὰ ὁρίσῃ ἀκριβῶς τὴν ποιότητα τοῦ αἰσθήματος τούτου, προαισθανόμενος, ἴσως, ἐξ ἐνστίκτου, ὅτι τὸ καλήτερον μέσον νὰ θεωρῆται ἀθῶον τὸ αἴσθημά του ἦτο νὰ μὴ ἀναλύῃ αὐτό. Αἱ συνδιαλέξεις των συνίσταντο συνήθως ἐκ κομψῶν καὶ εὐφυῶν χαριεντισμῶν, ἐν οἷς ἡ μαρκησία παρενέβαλλεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, ὁτὲ μὲν ἀμυδρὰν φιλαρέσκειαν, ὁτὲ δ' ἐλαφρὰν εἰρωνίαν, μετὰ πολλῆς λεπτότητος ὅμως, ἀπαραλλάκτως, ὅπως πτερνίζῃ τις καλὸν ἵππον, οὐχὶ ἵνα ἐξαγριώσῃ αὐτόν, ἀλλ' ἵνα τὸν παροξύνῃ ὀλίγον. Ἀντήλασσον πολλὰς φιλοφροσύνας, ἐκείνου ἐφαμίλλως τὴν περιεργίαν ἀλλήλων, ὅπως κατὰ τὴν ἑσπέραν τοῦ χοροῦ: ἐκείνη, προκλητικὴ καὶ σκώπτική, ἐπανορθοῦσα διά τινος σαρκασμοῦ τὴν ἐντύπωσιν ὑπόπτου βλέμματος ἢ μειδιάματος, ὅπερ ἀκουσίως ἀπέτεινε πρὸς τὸν ὡραῖον βαρῶνον, οὗτος δὲ ἀπαντῶν δι' ἀστραπῶν πνεύματος, σκώπτων ἐπίσης ἢ χαριεντιζόμενος, ἀλλὰ προχωρῶν, ἀρέσκων ὁσημέραι πλειότερον, διότι ἐφαίνετο ἀδιάφορος πρὸς τοῦτο καὶ διότι ἡ ἐπιφύλαξις, δι' ἧς ἐθωρακίζετο, δὲν ἦτο ἱκανὴ νὰ κρύψῃ εἰς τὴν ἔμπειρον ὀξυδέρκειαν τῆς μαρκησίας μίαν τῶν πυριφλεγῶν ἐκείνων καρδιῶν, ἃς ἐτίμησε πάντοτε δι' ἰδιαίτερας ὑπολήψεως. Ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ὁ Ραϋμόνδος ἔπινε, περὶ τὴν πέμπτην ὥραν, τὸ τέϊον ἐν τῇ αἰθούσῃ της, ἦτο ἡμέρα πλήρης ἡδονῆς καὶ γοήτρου. Καίτοι ὀλίγην δίδων σημασίαν εἰς τοὺς τίτλους, ἐκολακεύετο μεγάλως ἐκ τῆς οἰκειότητος ἣν ἀπέκτησεν ἐν οὕτω βραχεῖ διαστήματι ἐκ τῶν περιποιήσεων καὶ τῶν λεπτοτάτων φιλοφρονήσεων, ἃς τῷ ἀπέδιδε κυρία τόσον ὑψηλῆς περιωπῆς. Παρ' αὐτῇ ἐλησμόνει τὰς ἀπείρους φροντίδας ἢ τὰς δυσαρεσκείας τοῦ βίου, τὴν κατήφειαν τῆς Κλαίρης, τοὺς μελαγχολικοὺς ρεμβασμούς, οὓς καθ' ἑκάστην ὡς ἔγκλημα τῷ κατελόγιζε, τὴν ἐπὶ ὁλοκλήρους ὥρας σιγήν της, τοὺς στεναγμοὺς γυναικὸς ἐγκαταλελειμμένης, τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐρωτήσεις ζηλοτύπου γυναικός, ὁσάκις ἐπανήρχετο ἐν τῷ οἴκῳ του. Ἐν τῇ μικρᾷ ἐκείνῃ αἰθούσῃ, ἐν ᾗ εἶχε πλέον τὴν θέσιν του ἐπὶ ἀνακλίντρου, μὲ τὸ πρόσωπον ἐναντι τοῦ φωτός, ἐνῷ ἐκείνη τοὐναντίον ἔστρεφε τὰ νῶτα πρὸς τὸ φῶς ὡς πράττουσιν ὅλαι μετὰ τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των,— πλησίον τῆς εὐπαιδεύτου ἐκείνης φίλης, τῆς νοήμονος καὶ εὐφυοῦς, τῆς γινωσκούσης καὶ μαντευούσης τὰ πάντα, τῆς ἐχούσης ἔτι τρυφερὰν καρδίαν, τῆς τόσον καλῆς, τόσον ἐπιεικοῦς πρὸς τοὺς ἄλλους, ὥστε μᾶλλον εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν της ὠφείλοντο τὰ σφάλματά της, ὁ Ραϋμόνδος ἠσθάνετο τόσην ἀνακουφισιν ἐν τῇ καρδίᾳ, ὅσην τοὐναντίον φοβερὰν πίεσιν, ἅμα ἐξήρχετο τῆς θερμῆς ἐκείνης ἀτμοσφαίρας καὶ ἐπορεύετο πλησίον τῆς Κλαίρης.

Οὕτω δὲ διήρχοντο αἱ ἡμέραι. Ἡ ἄνοιξις ἐπανῆλθεν.... Ἀλλ' ὁ Ραϋμόνδος δὲν μετέβαινε πλέον εἰς τὴν δεξαμενήν, ὅπως ρεμβάζῃ ἢ συγκινῆται ἐν τῇ θέᾳ ὡραίων καὶ σεμνῶν νεανίδων, ὧν ἠδύνατο νὰ εἶνε ὁ σύζυγος, μικρῶν ξανθοβοστρύχων παιδίων, ὧν ἠδύνατο νὰ εἶνε ὁ πατήρ. Εἶχε καταστῆ ὅ,τι ἡ Κλαίρη πρὸ δεκαοκτὼ μηνῶν ἠύχετο: σύζυγος «παρισινός», ὡς ἔλεγεν ἐκείνη, ἀποδιδουσα εἰς τὴν πλήρη ματαιότητος ταύτην λέξιν, ἀπαράμιλλον ἐξευγενισμὸν καὶ τελείαν κομψότητα. Παρισινὸς σύζυγος: ἤτοι κύριος, ὅστις ἀφίνει τὴν ἔγκυον σύζυγον ν' ἀπαυδᾷ ἀναμένουσα καὶ πλέκουσα χαριέστατα σκουφάκια, μικροσκοπικὰ ὑποκάμισα, ὧν τὸ μαλλίον κατεβρέχετο πολλάκις ἐκ τῶν δακρύων της, ἐνῷ ἐκεῖνος ἐγέλα, διεσκέδαζε, ἠκροᾶτο ἀστείων ἀνεκδότων παρὰ μαρκησίᾳ τινί, ἀγαπώσῃ— καίτοι ἡλικίας καθεστηκυίας,—τοὺς ἄνδρας νέους ἔτι... Τούτου ἕνεκα ἡ Κλαίρη μετέβαινεν ἐνίοτε εἰς τὸν περίβολον Μονσώ, ὡς ἄλλοτε ἔπραττεν ὁ Ραϋμόνδος, καὶ ἐβυθίζετο εἰς μακρὰς σκέψεις, ὧν τὸ συμπέρασμα ὑπῆρξεν ἑσπέραν τινὰ τοῦ Μαΐου.. ὅτι ἡ ταλαίπωρος γυνὴ ἠσθάνθη ἐπίσης ἑαυτὴν . . . δυστυχεστάτην!

(Ἕπεται συνέχεια)

ΡΩΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΔΗΣΤΗΣ ΚΑΙ ΑΜΑΞΑΣ

(Μῦθος Κριλώφ)

Μέσα σὲ θάμνο, βράδυ, στὸ δρόμο ξαπλωμένος
Δηστὴς ἐπαραμόνευε κρυμμένος,
Καί, δμοιος μ' ἀρκοῦδα, πεινασμένη,
Βλέπει τριγύρω ἄγρια, καὶ θῦμα περιμένει.
Αἴφνης παρατηρεῖ,
Ἁμάξι φορτωμένο προχωρεῖ.
— Ὠ! ψιθυρίζει ὁ λῃστής· — «Βέβαια τὸ ἁμάξι
Θὰ κουβαλῆ στὴν ἀγορὰ βελοῦδο καὶ μεταξί.
Δὲ θὰ χαθῆ ἡ μέρα σου, πρόσεχε, κακομοίρη,
Θὰ ἐβγῆ σήμερα τὸ ψωμοτούρι».
Ὡς τόσο τὸ ἁμάξι πλησιάζει.
Ὁ δὲ λῃστὴς — «στάσου» φωνάζει,
Καὶ ρίχνεται στὸν ἁμαξᾶ μὲ ρόπαλο χονδρό,
Μὰ παλληκάρι ἔτυχε κι' ὁ ἁμαξᾶς γερό
Καὶ τὸν λῃστὴ ἀντίκρυσε μὲ δυνατὸ δοκάρι,
Στέκεται γιὰ τὸ πρᾶγμά του, δὲ θέλει νὰ τὸ χάσῃ,
Ὁ ἥρωάς μου δέ, γιὰ νὰ τὸ πάρῃ,
Μὲ πόλεμο ἐτάσθη νὰ τ' ἁρπάξῃ.
Κ' ἡ μάχη ἔγεινε μακρὰ καὶ πεισματωδεστάτη.
Πολλὰ τοῦ δόντια ἔχασ' ὁ λῃστής,
Τοῦ ἔσπασ' ἕνα χέρι, τοῦ βγῆκε τῶνα μάτι,
Πλὴν ἔμεινε ὁ κακοῦργος στὸ τέλος νικητής.
Τὸν σκότωσε τὸν ἁμαξᾶ καὶ τρέχει μὲ σπουδὴ
Τὰ λάφυρα νὰ ἰδῇ.
Καὶ τί θαρρεῖτε ἐνέρδησ' ἀπ' αὐτὸ τὸ φόνο;
Εὗρῆκε στὸ ἁμάξι του ἀδειαις μποτίλλιαις μόνο!

Πόσα κακὰ στὸν κόσμο δὲν γίνονται συχνὰ
Γιὰ πράγματα μηδαμινά!

Π. Α. Ἀξιωτης

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΕΓΧΩΡΙΑ

Ἡ Α. Μ. ἡ βασίλισσα ἀνεχώρησε τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην μεταβαίνουσα εἰς Πετρούπολιν, ἵνα παρευρεθῇ εἰς τὸν τοκετὸν τῆς Μ. Δουκίσσης Ἀλεξάνδρας. — Τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Λαρίσσης γενήσονται ἐν Πειραιεῖ τὴν 25 Μαρτίου, ἀπὸ 1ης δὲ Ἀπριλίου τεθήσεται εἰς χρῆσιν τοῦ κοινοῦ ὁλόκληρος ἡ γραμμὴ τοῦ σιδηροδρόμου Πατρῶν-Πύργου. — Συνέπεια τῆς περὶ τὰ Κύθηρα διαγωγῆς τῶν Ἰταλικῶν πλοίων, ἀπεστάλη ἐκεῖσε ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν ἐξοπλισθεὶς ταχὺς ὁ «Ν. Μιαούλης», διετάχθησαν δὲ καὶ 4 τορπιλλοβόλα, ἵνα ὦσιν ἕτοιμα πρὸς ἀπόπλουν εἰς πρώτην διαταγήν. — Κατ' εἰδήσεις ἐκ Βόλου ἡ εὐλογία μετὰ τῆς ἱλαρᾶς ἐνέσκηψαν θανατηφόροι εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην. — Κατ' ἐπισήμους ἐξ Οὐασιγκτῶνος εἰδήσεις ἡ ἀτέλεια τῆς Κορινθιακῆς σταφίδος ἐν ταῖς Ἡν. Πολιτείαις, συμπεριελήφθη ἐν τῷ ἐλευθέρῳ δασμολογίῳ, μέλλει δὲ νὰ ψηφισθῇ ὑπὸ τῶν Ἀμερικ. Βουλῶν. — Ἡ ἀδελφότης τῶν ἐν Ἀθήναις Ἠπειρωτῶν ἐτέλεσε τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐν Ἀθήναις μνημόσυνον ὑπὲρ τοῦ πρό τινος ἐν Κ/πόλει ἀποθανόντος ἐθνικοῦ εὐεργέτου **Κ. Προκλέους Βασιάδου**. — Αἱ ἐκ καταναλωθέντων εἰδῶν μονοπωλίων εἰσπράξεις κατὰ τὸν λήξαντα Φεβρουάριον ἀνῆλθον τὸ ὅλον εἰς δρ. 556,102, ἐνῷ κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1889 ἦσαν 541,953· ἀπ' ἀρχῆς δὲ τοῦ ἔτους 1890 μέχρι τέλους Φεβρουαρίου εἰσεπράχθησαν δρ. 1,211,389, ἐνῷ κατὰ τὸ ἀντίστοιχον διάστημα τοῦ παρελθόντος ἔτους εἰσεπράχθησαν δραχ. 1,197,243. — Ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ ταμείου τῆς ὁδοποιίας διὰ τὸ ἔτος 1890· κατὰ τοῦτον τὰ μὲν ἔσοδα, τακτικὰ καὶ ἔκτακτα, ἀνέρχονται εἰς δρ. 9,017,184, τὰ δὲ ἔξοδα εἰς 8,995,380 δρ. — Ἕνεκα τῆς ἀνακαλύψεως πλαστῶν ἑκατονταδράχμων καὶ πεντακοσιαδράχμων γραμματίων τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, τῇ προσκλήσει τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, παρηγγέλθησαν εἰς Ἀμερικανικὸν κατάστημα, νέα τοιαῦτα, ἐπὶ εἰδικοῦ χάρτου. — Ἀπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν αἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθεῖσαι διαταγαὶ περὶ τῶν ἐαρινῶν γυμνασίων. — Ἀπεβίωσεν ὁ ἐκ τῶν πρώτων τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου καθηγητῶν **Ἰωάννης Σοῦτσος**, συγγραφεὺς τῆς Πλουτολογίας καὶ πλείστων ἐπιστημονικῶν μελετῶν.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ

Καγγελλάριος καὶ πρόεδρος τοῦ Πρωσσικοῦ ὑπουργείου διωρίσθη ὁ κ. Λέων Καπρίβι ἀντὶ τοῦ παραιτηθέντος Βίσμαρκ, λαβόντος ἤδη τὸν βαθμὸν τοῦ στρατάρχου καὶ τὸν τίτλον δουκὸς τοῦ Λαουεμβούργου. — Διάδοχος δὲ τοῦ κόμητος Ἐρβέρτου Βίσμαρκ ἔσται ὁ ἐν Βρυξέλλαις πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας κ. Ἀλβενσλέβεν. — Περὶ τὰ μέσα τοῦ προσεχοῦς Ἀπριλίου περιπλεύσει τοὺς διαφόρους λιμένας τῆς Μεσογείου Γαλλικὸς στόλος ἐκ δώδεκα πολεμικῶν πλοίων. — Ἕνεκα τῆς ἀνακαλύψεως ρωσίδων τινῶν, καταγινομένων εἰς πολιτικὰς ραδιουργίας, ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βασιλείας, ἐν Ἐλβετίᾳ, ἀπηγορεύθη ἡ εἴς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦτο ἐγγραφὴ ὡς φοιτητριῶν γυναικῶν ξένης ἐθνικότητος. — Ἡ Βουλγαρικὴ κυβέρνησις διαπραγματεύεται νέον δάνειον ἐξ 80 ἑκατομμυρίων φράγκ. πρὸς κατασκευὴν νέων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. — Ἀπὸ τῆς παρελθούσης Δευτέρας ἡ πόλις τῆς Θεσσαλονίκης φωτίζεται δι' ἠλεκτρικοῦ φωτός.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Ἐν τῷ δήμῳ Νηλείας τῆς ἐπαρχίας Βόλου εὑρέθησαν ἐξ μαρμάρινοι σαρκοφάγοι μήκους δύο μέτρων καὶ πλάτος 90|00, κατεσκευασμένοι ἐκ μαρμαρίνων πλακῶν, λελαξευμένων κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν καὶ φερόντων διάφορα κοσμήματα. Ἅπαντες εἶνε πλήρεις ὀστέων, καὶ ἀνήκουσιν εἰς Ρωμαϊκὴν ἐποχήν, διότι ἐπ' οὐδενὸς αὐτῶν εὑρέθη τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. — Νέον βαλανεῖον εὑρύτερον τοῦ πέρυσι παρὰ τὸ ἐν Ἀθήναις Ὀλυμπιεῖον εὑρεθέντος ἀνεκαλύφθη ἐν Ἐλευσῖνι. — Ἀνεγειρομένης οἰκίας τινὸς ἐν Ἀθήναις ἀνεκαλύφθη ἀρχαῖος μαρμάρινος τάφος περιέχων διάφορα πήλινα ἀγγεῖα ἀρχαῖα, ἐν οἷς λήκυθος μεγάλης ἀξίας καὶ λεπτοτάτης τέχνης φέρουσα καλλιτεχνικωτάτας ἐγχρώμους παραστάσεις, δύο Ἁρπυίας ἐπὶ τῆς κοιλίας, ἐπὶ δὲ τοῦ λαιμοῦ τὸν Ἡρακλέα παλαίοντα πρὸς τὸν Κένταυρον Νέσσον· κάτωθεν τῆς παραστάσεως ταύτης φέρεται ἡ λέξις ΝΕΤΤΟΣ διὰ μελανοῦ χρώματος. Ἡ λήκυθος ἔχει ὕψος ὑπὲρ τὸ μέτρον καὶ περίμετρον ἡμίσεως μέτρου.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ἐν τῇ τελευταίᾳ συνεδρίᾳ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπιστημονικῆς ἑταιρίας ὁ γραμματεὺς αὐτῆς κ. Μ. Εὐαγγελίδης, ὡμίλησε περὶ τοῦ ἀποθανόντος Κ. Ἡρακλέους Βασιάδου, μεθ' ὃ ὁ κ. Η. Καρολίδης, ὁρμηθεὶς ἔκ τινος παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Βορυσθένους κειμένης Ὀλβιοπόλεως εὑρεθείσης ἐπιγραφῆς, γεγραμμένης δι' ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου ἀναμεμιγμένου μετὰ στοιχείων ἀγνώστων ἐξ ἑτέρας ἐπιγραφῆς, ἐξέθηκε τὰς διαφόρους τῶν Ρώσων ἀρχαιολόγων γνώμας περὶ τῆς γοτθικῆς καὶ ἑλληνικῆς ἢ σκυθοελληνικῆς καταγωγῆς τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, καὶ ὡμίλησε περὶ τῆς ἐμπορίας τῶν Μιλησίων πρὸς τὰς νοτιοανατολικὰς χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ τὴν μέσην Ἀσίαν, ἐξ ὧν ἑρμηνεύεται διατὶ ὁ Ἡρόδοτος ἔχει τελειοτέρας γεωγραφικὰς γνώσεις περὶ τῶν μερῶν τούτων ἢ οἱ μεταγενέστεροι γεωγράφοι, κατόπιν δὲ ὁ κ. Θ. Μιχαλόπουλος ὑπερήσπισε τὴν γνώμην τοῦ Λύτζε, καθ' ἣν καὶ ἐκ δύο ἀποφατικῶν προτάσεων δυνάμεθα ἐν τῷ γ' σχήματι τοῦ συλλογισμοῦ νὰ λάβωμεν συμπέρασμα ὅλως ὁμοειδὲς καὶ ἀντάξιον τοῦ ἐκ θετικῶν ἢ ἐκ θετικῶν ἅμα καὶ ἀρνητικῶν προτάσεων ἀπορρεόντων συμπερασμάτων, ἣν εἶχε διαμφισβητήσῃ ἐν προγενεστέρᾳ συνεδρίᾳ ὁ κ. Δ. Δ. Κώνστας. — Ὁ Στάνλεϋ διαμένων ἐν Καΐρῳ καταγίνεται εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ νέου βιβλίου του, ὅπερ ἤδη ἔχει γράψῃ κατὰ τὸ ἥμισυ. — Κατὰ πρόσφατον στατιστικὴν ἐν Γαλλίᾳ ἐδημοσιεύθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1889: 14,849 μυθιστορήματα καὶ ἄλλα συγγράμματα, καὶ 5,560 μουσικαὶ συνθέσεις. — Ὁ Ἑλληνικὸς Σ. Ζαφειρόπουλος, δαπάναις τοῦ ὁποίου ὁ πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλλ. γραμμάτων Σύλλογος ἐξέδωκε τοὺς χάρτας τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν, προσήνεγκεν ὡς δῶρον ἅπασαν ταύτην τὴν συλλογὴν τῶν χαρτῶν πλουσίως δεδεμένην διὰ τοῦ συλλόγου πρὸς τὸν Διάδοχον.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ πρό τινος πυροπληθέντος θεάτρου τῆς Ζυρίχης ἀνευρέθη ἐσφραγισμένον δέμα περιέχον τὴν μουσικὴν τοῦ «Ταγχόϋζερ», τοῦ γνωστοῦ μελοδράματος τοῦ Βάγνερ, γεγραμμένην ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ μεγάλου διδασκάλου. — Ὁ ἐκ Ζακύνθου μουσικοδιδάσκαλος κ. Διονύσιος Λαυράγκας, τοῦ ὁποίου μουσικά τινα τεμάχια ἐβραβεύθησαν ἐν τῇ Ἐκθέσει τῶν Ὀλυμπίων, μελοποιεῖ δρᾶμα ὑπὸ τὸν τίτλον Ἀλαμᾶνος, οὗ τὸ λιμπρέττο ἐγράφη ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου κ. Δ. Ι. Μάργαρη. — Προσεχῶς ἐκδοθήσεται ὑπὸ σατυρικοῦ τινος φύλλου, ἐν Βερολίνῳ, «Λεύκωμα Βίσμαρκ», ὅπερ θὰ περιέχῃ τὸ σύνολον τῶν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ καγγελλαρίου δημοσιευθεισῶν γελοιογραφιῶν ἀπὸ τοῦ 1849 ἄχρι τοῦδε. — Ἔκθεσις νέου εἴδους ἐγκαινίζεται κατὰ τὸν Μάιον ἐν Βόννῃ διοργανιζομένη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Μουσείου Βετχόβεν. Ἡ Ἔκθεσις αὕτη, ἥτις θὰ ὀνομάζηται Ἔκθεσις Βετχόβεν, σκοπὸν ἔχει ἀποκλειστικῶς τὴν ἐξέτασιν καὶ μελέτην τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ διασήμου διδασκάλου. Πάντες οἱ κατέχοντες ἀντικείμενα, χειρόγραφα, εἰκόνας ἢ οἱαδήποτε ἄλλα ἔγγραφα, προσεκλήθησαν νὰ καταθέσωσι ταῦτα ἐν τῇ Ἐκθέσει. Διάφοροι συναυλίαι θέλουσι τελεσθῆ, μεταξὺ δὲ τῶν πολλῶν διακεκριμένων καλλιτεχνῶν, οἵτινες θὰ λάβωσι μέρος, ἀναφέρονται ὁ Ἰωακείμ καὶ ἡ Κλάρα Σχιούμανν. — Ἡ πρώτη γερμανικὴ παράστασις τοῦ μελοδράματος: Ἀσραήλ τοῦ βαρώνου Φραγκέττη, ἥτις ἐξετελέσθη ἐν τῷ δημοτικῷ θεάτρῳ τοῦ Ἀμβούργου, ἔτυχεν ἐκτάκτης ἐπιτυχίας. — Ἐν τῷ θεάτρῳ Σὰν-Κάρλο τῆς Λισσαβῶνος ἐπικρατεῖ ἔθιμον ἱκανῶς παράδοξον: Κατ' ἔτος παραστάνουσι κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῶν ἀποκρέων μελόδραμα... μετημφιεσμένων. Οὕτως ἐφέτος παρεστάθη ὁ Κουρεὺς τοῦ Ροσσίνη, ἐνῷ πάντα τὰ μέρη τῶν ἀνδρῶν ἐψάλησαν ὑπὸ γυναικῶν, πλὴν τοῦ Φιγαρώ· τοῦτο δὲ διότι ἡ κυρία Πάσκα ἠρνήθη νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὴν μεταμφίεσιν ταύτην.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Μ. Α. Κων]πολιν. Ἂν ἀνεγινώσκετε μετὰ προσοχῆς τὴν σχετικὴν ἀγγελίαν, θὰ ἐβλέπατε ὅτι τὸ Λεύκωμα, ὅπερ θ' ἀποτελέσωσιν αὐτὰ ταῦτα τὰ συμπληρωθέντα δελτία, προσφερθήσεται βραδύτερον. Μετά τινας ἡμέρας, ὅτε θὰ κηρύξωμεν τὴν λῆξιν τῆς προθεσμίας, ἣν ἐδώκαμεν διὰ τὴν ἐπιστροφήν των, θὰ γράψωμεν γενικῶς καὶ μερικῶς περὶ τῶν διαφόρων ἀπαντήσεων. — Β. Σ. Α. Α. καὶ Π. Σ. Ρόδον. Ἐλήφθησαν. — Σ. Σ. Μόσχαν. Ἐλήφθησαν. Εὐχαριστοῦμεν. — Δαρδίνῳ. Πολὺ ἀπατᾶσθε, ἂν τὸ νομίζητε ἀκόμη. Καὶ αὐτοὶ οἱ κόρακες, οἵτινες ἐλέγετο, ὅτι ἔζων διακόσια ἔτη, ἀμφιβάλλομεν ἂν ὑπὸ τὰς συνθήκας τῆς

σημερινῆς ζωῆς, τὴν δίαιταν, τὰς ἀγρυπνίας... δύνανται νὰ ἐπιδείξωσι τὴν ἄλλοτε μακροβιότητα.—Κ. Β. Βόλον. Γράφομεν.—Μ. Ν. Κ. Σμύρνην. Ἐλήφθη. Ἐνεγράφησαν. Εὐχαριστοῦμεν ἐγκαρδίως.—Κ. Μ. Καὶ τοῦ μεγάλου μουσικοῦ Χένδελ ὁ πατὴρ ἦτο ἰατρὸς καὶ τὸν υἱὸν νομομαθῆ ἐπόθει νὰ καταστήσῃ· ἀλλ' ἡ κλίσις ὑπερίσχυσε τῆς πατρικῆς θελήσεως καὶ τὸ θεῖον πῦρ, ὅπερ ἐκρύπτετο ἐν αὐτῷ, ἐξηκόντισε τοιοῦτον λαμπρὸν περὶ τὴν κεφαλήν του ἀκτινωτόν, ὥστε οἱ Ἄγγλοι θανόντα τὸν ἐνεταφίασαν ἐν Οὐέστμινστερ, καταλέξαντες αὐτὸν μεταξὺ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν των, τοῦθ' ὅπερ ὡς νομομαθὴς βεβαίως δὲν θὰ ἠξιοῦτο. Ἂν ὑπάρχῃ τὸ θεῖον πῦρ, βεβαιώθητε ὅτι θὰ τὸ ἐννοήσωσι καὶ οἱ γονεῖς σας.—Μ. Σ. Ἂν εἶνε τόση ἡ μετριοφροσύνη σας ὥστε νὰ πιστεύητε, ὅτι πάντες οἱ συνεργασθησόμενοι εἰς τὸ Λεύκωμα εἶνε εὐφυέστεροι ὑμῶν... καὶ δι' αὐτὸ δειλιᾶτε, τότε... τότε βεβαίως θὰ γράψητε πολὺ ὡραῖα πράγματα.—Π. Π. Σχετικὴν πρὸς τὸ περὶ τῶν κνημῶν τῆς βασιλίσσης τῆς Ἱσπανίας ἀνέκδοτον εὕρομεν καὶ τὴν ἑξῆς ἀνέκδοτον δημώδη παράδοσιν: «Μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρὸ ἦταν ἕνας ξυλᾶς, καὶ αὐτὸς ὁ ξυλᾶς πολὺ ἐφοβοῦνταν τὸν Βασιλιᾶ, γιατὶ νόμιζεν, ὅτι ὁ Βασιλιᾶς εἶνε ἀλλοιώτικος ἄνθρωπος· λοιπὸν ἔτυχε μιὰ φορὰ νὰ πουλήσῃ τὰ ξύλα του 'ς τὸ παλάτι καὶ τὸν εἶπαν οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀνεβῇ ἀπάνω 'ς τὸ Βασιλιᾶ γιὰ νὰ πάρῃ τὸν παρᾶ του. Ὁ ξυλᾶς ἅμα ἄκουσε αὐτό, ἄφησε ἀμέσως καὶ τὸ ζῶό του κ' ὅλα καὶ ἔτρεχε νὰ φύγῃ γλήγορα. Τὸν πιάνουν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖ τοῦ παλατιοῦ: βρὲ ἀμάν, ἔλα νὰ πᾷς 'ς τὸ Βασιλιᾶ νὰ πάρῃς τὸν κόπο σου, αὐτὸς δὲν ἤθελε· ὕστερα ἀπὸ πολλὰ καταπείσθηκε νὰ πάῃ, ἀλλὰ ἔτρεμε 'ς τῆς σκάλαις 'ποῦ ἀνέβαινε. Ὅταν ἔφθασε 'ς τὸν Βασιλιᾶ καὶ τὸν εἶδε 'ξαπλωμένον ἀπάνω 'ς τὰ παχειὰ στρώματα, διόλου δὲν τὸν 'φοβήθηκε.—Δὲ μοῦ λές, λέει, σὺ εἶσαι ὁ Βασιλιᾶς;—Μάλιστα, ἐγὼ εἶμαι, τοῦ λέει ὁ Βασιλιᾶς.—Ἀ! κ' ἐγὼ 'νόμιζα πῶς κἄτι θὰ εἶσαι· 'νόμιζα ἀκόμα πῶς θὰ σ' ἔχουν ἀπὸ 'δῶκ' ἀπὸ 'κεῖ χίλι 'σερδαρέοι καὶ συμβουλάτοροι! Ἀφοῦ 'πληρώθηκε ἀπ' τὸν Βασιλιᾶ ὁ καλός μας ξυλᾶς, πάει 'ς τὸ σπίτι του ἀρπάζει ἕνα πληροφούστανο τῆς γυναίκας του, τὸ ράφτει ὀλίγο καὶ τὸ γεμίζει ἄχυρα καὶ 'ξαπλόνεται κ' αὐτὸς ἀπάνω. Τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα τὸν φωνάζει ἡ γυναῖκά του νὰ πάῃ γιὰ ξύλα, αὐτὸς τίποτε. Βρὲ ἄνδρα, σήκου, τὸν λέει, γιατὶ δὲν ἔχουμε ψωμί, αὐτὸς ὄχι. Τώρα ποῦ εἶδα πῶς εἶνε ὁ Βασιλιᾶς, εἶμαι Βασιλιᾶς κ' ἐγώ, τελείωσε, δὲ δουλεύω πλειό.—Π. Σ. Ι. Ἄλλοι τόποι ἄλλοι πόθοι. Παράδειγμα:

Quand il pleut en août,
Il pleut miel et moût.

Ἀλλὰ λέγουσι τοῦτο οἱ Γάλλοι, διότι ἐκεῖνοι δὲν ἔχουσιν ἐπλωμένην σταφίδα. Παρ' ἡμῖν τοὐναντίον, οἱ πλεῖστοι ὑπολογίζουσι τὴν περιουσίαν καὶ τὰ εἰσοδήματά των κατὰ τὰς διαθέσεις τοῦ μηνὸς λέγοντες: «Σὰν θέλῃ ὁ Αὔγουστος». Ἐννοεῖτε;—Ἰ. Μ. Λευκωσίαν. Συνδρομὴ προπληρωτέα, ποίημα παρατηρητέον.—Ν. Ε. Π. Ἡμεροβύλιον. Ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν.—Ι. Χ. Σύρον. Ἐστάλησαν καὶ στέλλονται σήμερον τὰ ὑπόλοιπα. Γράφομεν ταχυδρομικῶς.—Σ. Ε. Ἰ. Μ. δε Ὁ. San Luis Potosi. Ἐλήφθησαν. Φύλλα στέλλονται. Εὐχαριστοῦμεν.—Δ. Γ. Ε. Καβάλλαν. Ἐλήφθησαν. Εὐχαριστοῦμεν. Γράψομεν προσεχῶς.—Σ. Χ. Κάϊρον. Ἐλήφθη. Μυρίας εὐχαριστίας καὶ πάντοτε.—Γ. Β. Βόλον. Ἐλήφθησαν ἀμφότεραι· ἐνεγράφησαν· στέλλονται φύλλα ἐξ ἀρχῆς. Εὐχαριστοῦμεν καὶ γράφομεν.—Ἀδιάφορῳ. καὶ Δ. Γ. Ἐνταῦθα. Δὲν ἔπρεπε νὰ παραξενευθῆτε τῳσον. Τὸ Γάμμα ἐγράφη ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ συμβάντος καὶ μάλιστα τὴν ἐπαύριον. Ἡ διηγηματογραφία, ὅπως καὶ ἡ ποίησις, δὲν ἀφίνουσιν οὐδαμοῦ ἀνεκμεταλλεύτους τοιαύτας χαρακτηριστικὰς δι' ἕνα τόπον ὑποθέσεις.—Βράχῳ. Παραδεχόμεθα τὸ ἥμισυ τοῦ πρώτου καὶ τὸ διπλάσιον τοῦ δευτέρου.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐξεδόθησαν

Κύπρις: Ἡ Κύπρος τῆς σήμερον. Ἱστορία τῆς Κύπρου ἀπὸ τῶν μυθολογικῶν χρόνων μέχρι σήμερον. Τοπογραφία Κύπρου ἢ περιήγησις ἀνὰ τὴν νῆσον, ὑπὸ Γεωργίου Σ. Φραγκούδη. Ἐκδότης Α. Παπαγεωργίου.

Σημειώσεις εἰς τὸν δεύτερον κατ' Ἀντωνίου εἴτε Φιλιππικὸν σὺν τοῖς χρονικοῖς τοῦ Μ. Τ. Κικέρωνος, ὑπὸ Μ. Βιαγκίνη, καθηγητοῦ. Ἐκδότης Ἰ. Νόταρης.

Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας, (ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Ρ. Ῥαγκαβῆ. Τεῦχη ΚΣΤ, ΚΖ, ΚΗ, ΚΘ, (Ἐονοφῶν—Παρθενόπη). Ἐκδότης Ἀνέστης Κωνσταντινίδης.

Bulletin de l' association des Anciens Professeurs et Élèves de Mesnières. (Seine-Inférieure). Année 1889.

Δικηγόροι καὶ δικηγορία, ἱστορικὴ ἐπὶ τοῦ ἐπαγγέλματος μελέτη, ὑπὸ Στίλπωνος Η. Ἰωαννίδου, δικηγόρου.

Ἀγγέλλονται

Πέραν τοῦ Ἰσθμοῦ. Πελοποννησιακὰ ἐντυπώσεις καὶ ἀναμνήσεις, ὑπὸ Σ. Παγανέλη.

Φιλολογικὰ Μελετήματα. Σταματίου Δ. Βάλβη.

ΑΓΓΕΛΙΑΙ «ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ»
Ὁ στίχος λ. 50· δὶς 80, τρὶς 65
ΠΟΛΛΑΚΙΣ ΚΑΤ' ΑΠΟΚΟΠΗΝ.

Προσεχῶς ἐκδίδεται
Ε. ΣΤΑΝΛΕΥ
Η ΓΗ
ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ
Μετάφρασις
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΔΑΡΚΤΑ
Τιμᾶται Δραχ. 3.

REVUE
POLITIQUE ET LITTERAIRE
REVUE BLEUE
Paraissant le Samedi
Six mois 20 fr. Un an 35
PARIS
111, Bd. St Germain 111.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ Α. ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ
Ὁδὸς Αἰόλου, ἀριθ. 195-197
Ἐκτυποῦνται
ΕΠΙΣΚΕΠΤΗΡΙΑ ΣΤΙΓΜΙΑΙΟΣ
ἐπικεφαλίδες σφραγῖδες
παντὸς εἴδους, πάσης ποιότητος
ΜΕΓΑΛΗ ΑΠΟΘΗΚΗ
Εὐρωπαϊκῶν Καταστίχων
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Β. ΨΙΛΑΚΗ
ΦΡΟΝΙΜΗ
Τραγῳδία
ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΡΕΙΣ
Τιμᾶται δρ. 2.50

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ πεπειραμένος συνιστᾶται θερμῶς ὑπὸ τῆς «Ἑβδομάδος» εἰς πάντα θέλοντα νὰ διδαχθῇ τὴν Ἀγγλικήν. Ἀπευθυντέον εἰς τὸ γραφεῖον μας.

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΓΥΝΑΙΚΟΣ
Ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρι σήμερον
ΥΠΟ
ΚΑΛΛΙΡΡΟΗΣ ΠΑΡΡΕΝ
Τεῦχος 2.
ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧΜΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ
ΟΝΙΑΚ
ΑΜΠΑ
ΟΝΙΑΚ
ΑΜΠΑ
ΟΝΙΑΚ
ΑΜΠΑ
Ἐκ καθαρῶν λευκῶν σταφυλῶν
Βραβευθὲν ἐν τῇ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων
Ἐν χρήσει παρὰ τῇ Β. Αὐλῇ
Συνιστώμενον ὑπὸ τῶν Ἰατρῶν
Ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Νοσοκομείοις
ΑΝΔΡΕΑΣ Π. ΚΑΜΠΑΣ
10 ΟΔΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ 10

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ-ΑΘΗΝΩΝ-ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Τμῆμα Πειραιῶς—Κορίνθου—Πατρῶν

	1	3	33		2	4	32
Πειραιεὺς	ἀν. 7 π. μ.	11.15	10.10	Πάτραι	ἀν. 7.20 π	11.40	—
Ἀθῆναι	» 7.30	11.50	10.40	Αἴγιον	» 9.05	15.27	—
Κόρινθος	ἀφ. 7.47	2.42	2.05	Κόρινθος	» 1.10	4.—	9.03 π
Αἴγιον	» 2.52	5.41		Ἀθῆναι	ἀφ. 4.25	7.—	12.30
Πάτραι	» 4.35	7.—		Πειραιεὺς	» 4.55	7.30	1.—

Τμῆμα Κορίνθου - Ναυπλίου - Μύλων

Κόρινθος	ἀν. 3.— μ. μ.		Μύλοι	ἀν. 9.50 π. μ.	
Ἄργος	ἀφ. 5.12 »		Ναύπλιον	» 10.—	
Ναύπλιον	» 5.45 »		Ἄργος	ἀφ. 10.35	
Μύλοι	» 5.52 »		Κόρινθος	» 12.45	

Τμῆμα Πατρῶν - Πύργου

Πάτραι	ἀν. 8.30 π. μ	5.15 μ. μ	Ἀμαλιὰς	ἀν. 6.30 π. μ	3.15 μ. μ.
Ἀχαΐα	ἀφ. 9.25	6.10	Γαστούνη	» 7.11	3.56
Μανωλὰς	» 10.40	7.25	Δεχαινὰ	» 7.50	4.35
Δεχαινὰ	» 11.20	8.05	Μανωλὰς	» 8.30	5.15
Γαστούνη	» 11.59	8.44	Ἀχαΐα	» 9.45	6.29
Ἀμαλιὰς	» 12.40	9.25	Πάτραι	ἀφ. 10.40	7.24

Αἱ ἀμαξοστοιχίαι 33 καὶ 32 μέχρις Ἀκράτας λειτουργοῦσιν ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἐναλλάξ. Τοπικαὶ ἀμαξοστ. καθ' ἑκάστην εἰς ὅλα τὰ τμήματα.

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ
Ἀπὸ 1 Μαρτίου—15 Μαΐου 18 0
ΓΡΑΜΜΗ ΚΗΦΙΣΙΑΣ
Ἀναχωρήσεις καθ' ἑκάστην

Ἐξ Ἀθηνῶν	Ἐκ Κηφισίας
7 π. μ.	7.45' π. μ.
9 »	11 »
11 »	11.45' »
2 μ. μ.	2.50' μ. μ.
3.30' »	4.40' »
5.30' »	6.30' »
Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς	
7 π. μ.	7.45' π. μ.
9 »	10 »
11 »	11.45' »
2 μ. μ.	2.50' μ. μ.
2.40' »	4.40' »
3.30' »	6.30' »
5.30' »	8 »

ΓΡΑΜΜΗ ΛΑΥΡΙΟΥ

Ἐξ Ἀθηνῶν	Ἐκ Λαυρίου
8.45' π. μ.	7.15' π. μ.
3.40' μ. μ.	4.05' μ. μ.